24-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

1941
ИЮЛЬ
16
ЮНКУН
165 (5880) №

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

ХАЛĂХСЕН ПĔРЛĔХЛĔ ФРОНЧĔ

Гитлерла Германие хирĕç пĕрле вăрçасси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче тунă килĕшĕве пĕтĕм халăх саламлать, ăна ырлани çинчен калакан шухăш анлă та хăватлă хум пек çĕкленет. Ирсĕр Гитлера, этемлĕх тăшманне хирĕç пыракан кĕрешĕве вĕçне çитерес кăмăлпа, пĕрлĕхлĕ те татăклă кăмăлпа тапса тăракан çав шухăш Англи халăхĕн шухăшĕпе пĕр майлă.

Совет халăхĕпе Англи халăхне çапăçури пĕрлĕх çыхăнтарчĕ. Вĕсен иккĕшин те вилĕмлĕ пĕр тăшман — Германи фашизмĕ. Вĕсен пĕр задача — хăйсен тăван çĕршывне фашизм хăрушлăхĕнчен çăлас задача. Совет халăхĕпе Англи халăхне çак хăрушлăхран хăтарни вăл пĕтĕм этемлĕхе вăрă-хурахла бандăран, Германирен халăхсене, çынсене тискеррĕн пусмăрламалли вăрçăн суккăр машини туса хунă бандăран хăтарни те пулать.

Гитлерла Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Англи хушшинче тунă килĕшӳ аслăран та аслă историллĕ ĕç пулса тăрать. Вăл тĕнчери пĕтĕм обстановкăна тĕпренех улăштарчĕ. Вăл фашистла Германие хирĕç кĕрешекен халăхсен вăйĕсене икĕ хут ӳстерет. Вăл çĕнĕ вăйсене кĕрешĕве çĕклесе кăларать. Вăл Гитлер парăнтартăм тесе шутлакан çĕршывсенчи халăхсен гитлерла палачсене хирĕç кĕрешес ирĕккăмăлне çирĕплетет. Вăл хăйĕн противникĕсене уйрăмшарăн, пĕрерĕн-пĕрерĕн çапса çĕмĕрме шутланă Гитлерăн планĕсене ӳпне саварса пăрахать. Ун вырăнне вăл икĕ фронтпа тата ытларах фронтпа пыракан вăрçă туянчĕ. Лондонри «Таймс» хаçат çапла çырать: Гитлер Российăна кĕрешĕве чĕнсе кăларчĕ, Германие каллех икĕ фронтпа пыракан вăрçă умне кăларса тăратрĕ, çакăн пек вăрçă юлашкинчен яланах Германишĕн инкеклĕ вĕçленнĕ.

Гитлерла Германие хирĕç пыракан кĕрешӳре ССР Союзĕпе Англи интересĕсем пĕр пек пулнине Америка общественноçĕ те паллă тăвать. Ютçĕршыв ĕçĕсен сенатри комиссийĕн председателĕ Джордж, Англипе Совет Союзĕ хушшинче килĕшӳ тунине саламласа, çапла каланă: çак пакта туни вăл — Англипе ССР Союзĕ иккĕшне те хăратса тăракан тăшмана хирĕç кĕрешнинчен логически тухса тăнă результат.

ССР Союзĕпе Англи хушшинчи килĕшĕве Совет халăхĕ калама çук пысăк кăмăлпа саламлать. Çак килĕшӳре совет халăхĕ сталинла правительство тытса пыракан политика тĕрĕс те аслă политика пулнине татах тепĕр хут çирĕплетсе паракан ĕçе курать. Çакă вăл рабочисемшĕн, колхозниксемшĕн, интеллигенцишĕн — пуриншĕн те паллă. Заводсенчи митингсенче те научнăй институтсенчи пекех калаççĕ.

Донбасри горняксен митингĕнче шахтер Александр Ревуцкий юлташ çакăн çинчен каланă: Германи фашизмĕ хăйне вилĕм пек хăратса тăнă ĕç умне — икĕ фронтпа тата ытларах та фронтпа пыракан вăрçă умне тухса тăчĕ, тенĕ.

Германи воякĕсем икĕ фронтран, вут-çулăмран хăранă пекех, хăранă, акă халĕ ĕнтĕ ăна вĕсем туянчĕç. Хĕвелтухăç енчен Гитлерăн йыткĕтĕвĕсене пирĕн боецсем малалла çĕмĕрсе пыраççĕ, хĕвеланăç енчен вĕсене Англи войскисем хĕсеççĕ. Мухтанчăк нимĕç войскисене тимĕр алăпа хĕссе илетпĕр, ĕмĕр-ĕмĕрех лапчăтса тăкатпăр.

Асса кайнă авантюрист Гитлер ССР Союзĕ Англипе коалици тумĕ тесе шутланă. Вăл Совет Союзне политика тĕлĕшĕнчен пĕр пĕччен тăратса хăварас шанчăкпа хăйне-хăй йăпатнă. Аслă державăсене вăл: эпĕ совет çĕршывне хирĕç кĕрешес ĕç валли «крестоносец пулса тăратăп» тесе сĕннĕ. Бандит тата погромщик цивилизацине хӳтлекенĕн вырăнне тăма сĕмленсе ĕмĕтленнĕ.

Çак жуликла ĕç ăнăçлă пулмарĕ. Гитлер чăннипех те коалицине — тĕнчери чи вăйлă государствăсен гитлерла Германие хирĕç пыракан коалицине курчĕ.

Государствăн Горькири университетĕнче ĕçлекен профессорсемпе преподавательсем, ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче килĕшӳ тунине хĕрӳллĕн саламласа, çапла калаççĕ:

— Европа континентĕнчи питех те вăйлă государствăн — Совет Союзĕн вăйĕсене аслăран та аслă тинĕс державин — Англин вăйĕсемпе пĕрлештерни гитлерла Германие çĕмĕрсе тăкассине пуринчен те лайăхрах шантарса тăракан залог пулса тăрать. Фашизм атти айĕнче асапланакан Европăри халăхсене кучухнехи каннибалсен пусмăрĕнчен ирĕке кăларатпăрах.

Асса кайнă авантюрист вăйлăран та вăйлă тата ирĕклĕ государствăсен коалицине хирĕç Гитлер вассалĕсен, фашистла орда туртса илнĕ государствăсенчи правитель-лакейсен йыткĕтӳне тăратма хăтланни кулăшла та мĕскĕн ĕç.

ССР Союзĕпе Англи хушшинчи килĕшӳ Гитлера, унăн планĕсене питех те вăйлăн пырса çапни пулса тăрать, мĕншĕн тесен çак килĕшӳ Германи халăхĕшĕн кĕтмен ĕç пулса тăрать. Фашистла бандитсем Германи халăхне улталаса пурăнма тăрăшаççĕ. Çавăнпа килĕшӳ Германи халăхĕ умĕнче фашистла ултава уçса панине курса илнĕ хыççăн, фашистла бандитсем çавтери нимĕн тума пĕлмесĕр аптăраса ӳкрĕç.

Хăй 1941 çулти июлĕн 3-мĕшĕнче тунă историллĕ выступленире Сталин юлташ çапла кăтартса пачĕ: ССР Союзĕ çине ултавлăн тапăннипе, Германи фашизмĕ, хăй юнлă агрессор пулса тăнине пĕтĕм тĕнче куç умĕнче кăтартса парса, политика тĕлĕшĕнчен выляса ячĕ. Сталин юлташ çапла каларĕ: «ССР Союзĕ политика тĕлĕшпе тунă питех те пысăк ăнăçу вара пысăк вырăнта тăракан тата нумай вăхăтлăха пыракан фактор пулса тăрать; çак фактор никĕсĕ çинче фашистла Германине хирĕç пыракан вăрçăра Хĕрлĕ Çарăн вăрçă ĕçĕсенче татăклă çитĕнӳсем пулса пымалла».

ССР Союзĕпе Англи хушшинчи килĕшӳ ССР Союзĕ политика тĕлĕшпе тунă ăнăçуран тухса тăнă пысăк та паха результатсенчен пĕри пулса тăрать. Тĕнче хăйĕн умĕнче красноармееца унăн хăйĕн тăван çĕршывĕшĕн, ирĕклĕхшĕн пыракан геройла кĕрешӳре, пĕтĕм чунхавала парса туса пыракан кĕрешӳре курчĕ. Тĕнче çакна курчĕ: пĕтĕм совет халăхĕ хăйĕн Хĕрлĕ Çарĕ хыçĕнче, пĕр çын пек пулса тăрать.

Красноармеец тĕнче геройĕ пулса тăчĕ. Унăн паттăрлăхĕпе, çирĕп чăтăмлăхĕпе, патриотизмĕпе халăхсем савăнаççĕ. Çакă ĕнтĕ совет халăхĕпе Англин паттăр халăхĕ хушшинчи — асса кайнă захватчик умĕнче пуçне тайман, фашистла вăрă-хурахсен тискер сассисем умĕнче хăйне хăй хăраса ӳкме паман, хăйĕн тăван çĕршывне, демократиллĕ ирĕклĕхсене хăюллă та паттăр кĕрешӳре хӳтлекен халăх хушшинчи туслăхпа пĕрлешĕвĕн çăлкуçĕ пулса тăчĕ.

Сталин юлташ çапла каларĕ: «Хамăр тăван çĕршыв ирĕклĕхĕшĕн пыракан пирĕн вăрçă Европăпа Америкăри халăхсем хăйсем никама пăхăнмасăр пурăнассишĕн, демократиллĕ ирĕклĕхсемшĕн туса пыракан кĕрешӳпе пĕрлешсе каять. Çакă вăл Гитлерăн фашистла çарĕсем чуралантарнине хирĕç тата чуралантарас хăрушлăха хирĕç, ирĕклĕхшĕн тăракан халăхсен пĕрлĕхлĕ фрончĕ пулĕ».

Хăйĕн вăрă-хурахла планĕсем арканса пынине курса, урса тулаштăрах фашистла тискер кайăк. Пĕр енчен тепĕр енне туллашса çӳретĕр вăл. Вăл халĕ хăрушă-ха. Вăл сахал мар инкек туса тултарма пултарать. Анчах та унăн кунçулĕ мĕнпе вĕçленесси халех ĕнтĕ паллă. Тĕнчери питех те вăйлă, иксĕлми ресурссемпе пуян, хăйсен ирĕке юратакан халăхĕсемпе, хăйсем фашистла тискер кайăка çĕмĕрес тата вĕçне çитнех çапса салатас кăмăлĕпе хăватлă та çирĕп государствăсене хирĕç гитлерла Германин чăтса тăмаллăх вăй çук. Кирек мĕнле жертвăсем тумалла пулсан та, фашизма çĕмĕрсе тăкатпăрах. Çĕнтерӳ — ирĕклĕ халăхсем енче!

(«Правда» умстатьи, июлĕн 15-мĕш.).

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН

УКАЗĔ

Тинĕс-Çар Флочĕн летчикĕсене Совет Союз Геройĕн званине парасси çинчен

Германи фашизмне хирĕç пыракан кĕрешӳ фронтĕнче Командованин боевой заданийĕсене кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн тата çак ĕçре хăюллăхпа паттăрлăх кăтартнăшăн **Ленин орденĕ** тата **Ылттăн Çăлтăр медалĕ** парса, Совет Союз Геройĕн званине тинĕс авиацийĕн летчикĕсене çаксене парас:

1. Капитан **Антоненко** Алексей Касьянович,
2. Лейтенант **Бринько** Петр Антонович.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 çулти июлĕн 14-мĕш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМĔН

УКАЗĔ

Тинĕс-Çар Флочĕн личнăй составне СССР орденĕсемпе наградăласси çинчен

Германи фашизмне хирĕç пыракан кĕрешӳ фронтĕнче Командованин боевой заданийĕсене кăтартуллăн пурнăçа кĕртнĕшĕн тата çак ĕçре хăюллăхпа хастарлăх кăтартнăшăн çак юлташсене наградăлас:

„Хĕрлĕ Ялав" орденĕпе

1. Кĕçĕн лейтенант **Адонкин** Василий Семенович,
2. Старший краснофлотец **Александров** Василий Сергеевич,
3. Сержант **Богатыренко** Владимир Андреевич,
4. Лейтенант **Бородавко** Александр Владимирович,
5. Краснофлотец **Векшин** Борис Николаевич,
6. Лейтенант **Беличко** Федор Леонтьевич,
7. Краснофлотец **Гребенников** Петр Захарович,
8. Полковник **Губанов** Георгий Петрович,
9. Краснофлотец **Каиров** Петр Ефимович,
10. 2-мĕш статьяри старшина **Карпов** Виктор Васильевич,
11. 2-мĕш рангри капитан **Карпов** Иван Григорьевич,
12. 2-мĕш статьяри старшина **Кобец** Яков Трофимович,
13. Капитан **Коробицин** Александр Иванович,
14. Старший лейтенант **Космачев** Павел Федорович,
15. Лейтенант **Криворутов** Семен Александрович,
16. Лейтенант **Кроль** Иосиф Айзикович,
17. Старший лейтенант **Кузьменко** Иван Платонович,
18. Капитан-лейтенант **Кузьмин** Михаил Петрович,
19. 3-мĕш рангри капитан **Кульбакин** Василий Федорович,
20. Краснофлотец **Лавров** Николай Федорович,
21. Майор **Лобанидзе** Шалва Дианозович,
22. Лейтенант **Леоненко** Юрий Михайлович,
23. Лейтенант **Лымг** Георгий Васильевич,
24. Лейтенант **Максимов** Михаил Сергеевич,
25. Капитан **Маркин** Николай Андреевич,
26. 1-мĕш рангри капитан **Мещерский** Николай Иосифович,
27. Лейтенант **Моторин** Михаил Алексеевич,
28. Майор **Мухин** Владимир Иванович,
29. Главнăй старшина **Овчаров** Николай Михайлович,
30. 1-мĕш статьяри старшина **Огромнов** Василий Афанасьевич,
31. Лейтенант Остренко **Михаил** Лукич,
32. Лейтенант **Реутов** Дмитрий Андреевич,
33. 1-мĕш рангри воентехник **Рубанов** Иван Павлович,
34. 1-мĕш рангри воентехник **Рубцов** Федор Андреевич,
35. Сержант **Рыбальченко** Николай Иванович,
36. Старший лейтенант **Сафонов** Борис Феоктистович,
37. Капитан **Совин** Арсений Григорьевич,
38. Старший лейтенант **Спиридонов** Михаил Вениаминович,
39. Старший лейтенант **Степанов** Дмитрий Григорьевич,
40. Старший лейтенант **Уваров** Семен Иванович,
41. Старший краснофлотец **Уложенко** Иван Павлович,
42. Лейтенант **Ущев** Борис Петрович.
43. Сержант **Хинчин** Иосиф Яковлевич,
44. Капитан **Цурцумий** Александр Пехувич,
45. Лейтенант **Черваков** Михаил Дмитриевич.

СССР Верховный Совет Президиумĕн Председателĕ М. КАЛИНИН.
СССР Верховный Совет Президиумĕн Секретарĕ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 çулти июлĕн 14-мĕш.

◆

Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче килĕшӳ туни çинчен ютçĕршывсенче мĕн çыраççĕ

АНГЛИЯ

ЛОНДОН, июлĕн 14-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче килĕшӳ тунине Англири хаçатсем саламлаççĕ.

«Таймс» хаçат умстатьяра çапла çырать: 20 çул тăршшĕнче пулса пынă событисем çакна кăтартса пачĕç: Россия хутшăнмасăр Кăнтăр тата Кăнтăр-Хĕвелтухăç Европăра çирĕп положени туса хума çук. Великобританири ответлă çынсем, паллах, çак килĕшĕве пурте пĕр шухăшлă пулса ырлаççĕ. Вăрçă пуçланнă хыççăн 3 эрне хушши пулса пынă вăрçă операцийĕсем çакна кăтартса пачĕç: Совет стройĕ халăхăн пĕрлĕхне тата вăл хăйĕн çĕршывне çине тăрса хӳтлемелли майсене пĕтĕмĕшпех туса панă. Российăна хирĕç вăрçа тухса, Гитлер Германие икĕ фронтпа пыракан вăрçă умне каллех тепĕр хут кăларса тăратрĕ, çав вăрçă яланах Германи çарĕшĕн усăллă мар вĕçленнĕ.

«Дейли мейл» хаçат çапла çырать: Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен Англипе Совет Союзĕ тунă килĕшĕве чăн-чăн тĕрĕс тата витĕмлĕ килĕшӳ вырăнне хурса саламламалла. Англипе Совет Союзĕ хушшинче тунă килĕшӳ икĕ çĕршывăн пĕрлĕхлĕ тĕллевне, урăхла каласан, фашизма тĕпĕ-йĕрĕпех пĕтерсе тăкассине палăртса тăрать. Килĕшӳ çав тĕллеве пурнăçа кĕртессине хăвăртлатмалли хăватлă инструмент пулса тăмалла.

«Дейли телеграф энд морнинг пост» хаçат çапла çырать: Великобританипе Российăн калама çук пысăк вăйĕсем вăрçăра пĕрлешнĕ факт питех те пысăк пĕлтерĕшлĕ пулса тăрать, кунта нацизма çĕмĕрсе тăкмасăр перемири тума май çук.

«Дейли геральд» умстатьяра çапла çырать: Англипе Совет Союзĕ хушшинчи килĕшӳре туса хунă сотрудничество пĕтĕмĕшлĕ интерессен çирĕп никĕсĕ çинче тăрать. Англипе Совет Союзĕн правительствисем, Англипе Совет халăхĕсем çакна лайăх ăнланаççĕ: гитлеризма сирпĕтсе антаричченех вĕсем мир пулассине, хăрушăсăрлăх е тата йĕркеллĕ пурăнассине шанма пултараймаççĕ.

«Таймс» хаçатăн дипломатиллĕ обозревателĕ çапла çырать: янкăр уяр кун пекех уççăн палăрса тăракан текстра «Гитлерла Германия» текен термина ятарласах çырса хунă. Икĕ правительстви те çакна лайăх пĕлсе тăраççĕ: Гитлер Германири массăсене вăрçă машини туса хунă. Англипе СССР вăрçăшăн чи малтанах халăх мар, Германи правительстви айăплă, тесе шутлаççĕ.

«Дейли экспресс» хаçат çапла çырать: доминионсем тата Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсем каласусем мĕнле пулса пынине пĕлсе тăнă тата килĕшĕве пĕтĕмĕшпех ырлаççĕ.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ЛОНДОН, июлĕн 14-мĕш. (ТАСС). Чехословакири вырăнти çынсем хушшинче çапла пĕлтереççĕ: Совет Союзĕпе Англи хушшинче килĕшӳ туни çинчен пĕлтерекен хыпар пĕтĕм Чехо-Словакия тăрăх çавтери хăвăрт сарăлчĕ, вăл хыпар чех халăхĕн, Германи фашизмне мĕнпур чĕререн курайман халăхăн тĕрлĕ сийĕсене калама çук хыттăн интереслентернĕ.

Прагăри, Пузеньри, Кладнори, Брнори тата ытти центрсенчи чех патриочĕсем хушшинче Совет Союзĕпе Англи хушшинче тунă килĕшĕве Европăри вăрçă пуçланнă хыççăн чи пысăк событи пулса тăрать, тесе хаклаççĕ. Халĕ ĕнтĕ Германи фашизмне хирĕç пыракан кĕрешӳ, тесе çирĕплетеççĕ кунта, çĕнĕ тапхăра кĕчĕ. Чехсемпе туслă икĕ çĕршыв Российăпа Англия пĕр пулса кĕрешмелле туни пиншер чех легионерĕсене, рабочисене, хресченсене тата интеллигенцине — чех халăхне пусмăрта асаплантаракансене хирĕç вăрттăн кĕрешекенсене çĕнĕ шанăç парса хавхалантарчĕ. Германие хирĕç пулнă пĕрремĕш вăрçăра славянсемпе пĕр пулса çапăçнă çулсене чехсем лайăх астăваççĕ. Чехсем çакна та манман тата нихăçан та манас çук: Германи войскисем Чехо-Словакине оккупациленĕ хыççăн иккĕмĕш кунĕнчех — 1939 çулти мартăн 17-мĕшĕнче — фашистла Германин çак агрессивлă актне йышăнманни çинчен СССР пĕтĕм тĕнче умĕнче хыттăн каласа пĕлтерчĕ.

Совет Союзĕпе Англири халăхсен кĕрешĕвĕ, тесе çирĕплетеççĕ Лондонра пурăнакан чех çыннисем хушшинче, Хĕвелтухăç тата Кăнтăр-Хĕвелтухăç Европăри вуншар пин чехсен, словаксен, мĕнпур славянсен кĕрешĕвĕпе, гитлерла Германи пусмăрĕнчен ирĕке тухассишĕн пыракан кĕрешĕвĕпе пĕрлешĕ.

Хĕрлĕ Çарăн высший начальство составне çар званийĕсем парасси çинчен

ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕ йышăнкă

ПОСТАНОВЛЕНИ

ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕ **çапла йышăнать:**

Хĕрлĕ Çарăн высший начальство составĕнчи çынсене ССР Союзĕн Верховный Совет Президиумĕ 1940 çулти майăн 7-мĕшĕнче кăларнă Указпа çирĕплетнĕ çар званийĕсем парас.

ГЕНЕРАЛ-МАЙОРĂН ЗВАНИНЕ ÇАКСЕНЕ ПАРАС:

Горбачев Иван Сергеевич
Еншин Михаил Александрович
Забалуев Александр Алексеевич
Кирзимов Александр Ильич
Клешнин Михаил Никитович
Мельников Иван Иванович
Пархоменко Федор Назарович
Похазников Петр Николаевич
Поленов Виталий Сергеевич
Тарасов Герман Федорович
Урбанович Виктор Казимирович
Шередега Иван Самсонович
Шилов Федор Николаевич
Щербаков Николай Тимофеевич.

ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕн Председателĕ И. СТАЛИН.

ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕн Ĕçĕсен Управляющийĕ Я. ЧАДАЕВ.

Мускав, Кремль.
1941 çулти июлĕн 15-мĕш.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 14-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ)

Июлĕн 14-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пысăк çапăçусемех пулса иртмен тата фронтра войскăсен положенинче ытлашши пысăк улшăнусемех пулман.

Пирĕн авиаци çав çĕр çĕрĕпех противник аэродромĕсенче унăн авиацине пĕтерсе тăкас тĕлĕшпе ĕçленĕ, противникăн мотомехчаçĕсене пыра-пыра çапнă тата Яссы, Роман тата Плоешти хулисем çине пырса бомбăсем пăрахнă.

Июлĕн 13-мĕшĕнче пирĕн авиаци противникăн 94 самолетне персе антарнă, пирĕн 12 самолет пĕтнĕ.

* * *

Нимĕçсен танкĕсене хирĕç кĕрешнĕ çĕрте капитан Загоскин ертсе пыракан ротăри боецсем хăюллăхпа паттăрлăх кăтартнă. Разведка нимĕçсем Н. участокра танксемпе атака тума хатĕрленни çинчен пĕлтернĕ. Çĕрле фашистсен танкĕсене хăш енчен кĕтмеллине палăртнă. Тул çутăлсан, артиллерирен вăйлăн персе тăнă хыççăн, атака пуçланнă. Красноармеецсем Сашко тата Дубровец, нимĕçсене 25 метр çывăха янă та, танк гусеницисем айне пулнă минăсенчен çаклатнă кантрана хăвăрт туртнă. Взрыв пулнипе малта пыракан виçĕ танк ванса, саланса кайнă, ыттисен çулне картласа лартнă. Çав самантра çапăçăва танксене хирĕç кĕрешмелли тупăсем кĕнĕ. Тăшмана умранах пыра-пыра çапса, Загоскин ротинчи боецсем унăн 16 танкне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Тул çутăлса килнĕ вăхăтра советăн тăхăр бомбардировщикĕ, старший лейтенант Зверев ертсе пынипе, противник танкĕсен колонни çине пырса тапăннă, вăл колонна вăрманта пухăнса тăнă пулнă. Самолетсем бомбăсене темиçе хутчен те тĕл пăрахнă. Пирвайхи бомбăсенченех пушар тухнă. Совет летчикĕсем пикировка туса, пушартан çăлăннă танксем çине çине-çинех бомбăсем пăрахнă. Çав çапăçура пирĕн бомбардировщиксем тăшманăн 12 танкне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Ютçĕршывсенчи пичет нимĕçсен фашистла войскисен тылĕнче партизанла кĕрешӳ пит вăйлăн ӳсе пыни çинчен çав-çавах пĕлтерет. Германин юлашки кунсенче тыткăна лекнĕ салтакĕсем партизансем хăюллăн пыра-пыра тапăнни çинчен çеç мар, тата вĕсем лайăх хатĕрленни çинчен те пит нумай фактсене илсе кăтартаççĕ. Г. местечко районĕнче партизансем пысăк выступлени туни çинчен пĕлтерекен сведенисем илнĕ. Июлĕн 9-мĕшĕнче çĕрле кунта противникăн продовольствипе пыракан пысăк обозне тата унăн сторожевой охраненине пĕтĕмĕшпех çĕмĕрсе тăкнă. Партизансем пулеметсем, гранатăсем тата винтовкăсем нумай туртса илнĕ. Çапăçу пулнă вырăнта противникăн 98 çын вилсе тата аманса юлнă.

* * *

Гитлеровецсен крестоносецсенчен «доброволецсен» отрячĕсене организацилемелли проекчĕсем пур çĕршывсенче те намăслăн арканса кайнă. Çак кунсенчех Берлинра Голланди валли панă радиопередачăра фашистсем хăйсем: доброволецсен «легионĕсене» мĕнпурĕ те темиçе голландец çеç çырăннă, тесе хуйхăллăн пĕлтернĕ. Францире те «доброволецсене» пухасси пĕтĕмĕшпех арканса кайнă. Америкăри Ассошиэйтед пресс агентстви Виширен пĕлтернĕ тăрăх, вербовка йĕркипе доброволецсене пухассине «мĕншĕнне ăнлантарса памасăрах чарса лартнă». Бельгире, Данире, Норвегире тата Швецире те çавăн пекех пулса тăнă. Стокгольмри «Афтонбладет» хаçат çапла пĕлтернĕ: июлĕн 8-мĕшĕнче Швецири доброволецсен... 10 çынран тăракан ушкăнĕ пароходпа Финляндие тухса кайнă, июлĕн 9-мĕшĕнче «доброволецсен» иккĕмĕш тата юлашки ушкăнĕ пассажирсем илсе çӳрекен пĕр самолетпа тухса кайнă. Уголовнăй преступниксем те фашистсемшĕн вăрçасшăн мар. Испанире кăна нимĕçсен агенчĕсем выçăла аптăраса çитнĕ авантюристсемпе оборванецсене, пурĕ 20 çынна, аран-аран пухма пултарнă, вĕсене нимĕç укçи-тенкипе тумлантарнă. Çак вăрçăра Германия Европăри çĕршывсенче хăйне пулăшакансене шырама хăтланни питех те кулăшла тата ăнăçсăр пулнă.

* * *

Нимĕçсен фашистла войскисем туртса илнĕ хуласемпе ялсенчен гитлерла ирсĕрсем мирлĕ пурнăçпа пурăнакан, Хĕрлĕ Çар чаçĕсемпе пĕрле тухса кайма ĕлкĕреймен халăх тĕлĕшпе тĕлĕнмелле тискер ĕçсем туни тата мăшкăллани çинчен калакан пĕлтерӳсем килеççĕ. Каменка ялĕнче нимĕç офицерĕсем обществăллă ĕçе активлăн хутшăннă хресченсемпе интеллигентсен темиçе çемьине çавтери тискеррĕн асаплантарнă. Гитлерла бандитсем тăвакан хăрушă та тискер ĕçсем вăтам ĕмĕрти инквизицирен те иртсе каяççĕ. Фашистла ирсĕрсем арçынсенне хăлхисене каса-каса илнĕ тата хырăмĕсене вĕри шывпа пĕçертнĕ, хĕрарăмсенне куçĕсене тĕксе шăтарнă тата кăкрисене каса-каса илнĕ. Нимĕç салтакĕсем, офицер хушнă тăрăх, асаплантарнă çынсене пысăк сарая илсе пырса тултарнă та вут тĕртсе çунтарса янă. Нимĕçсем йышăннă Городище ялĕнче фашистсем вырăнти халăхран партизансен отрячĕсене кайнă хресченсене тупса пама ыйтнă. Ялти халăх çак требование пурнăçлама килĕшмен. Урса кайнă палачсем ялта пурăнакансенчен кашни пилĕк çынран пĕрне персе вĕлернĕ, вăл шутра хĕрарăмсемпе ачасем те пур.

* * *

Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем тунă килĕшĕве Совет Союзĕнчи ĕççыннисем пурте пĕр шухăшлă пулса ырлаççĕ.

Киеври «Ленинская кузница» заводри рабочисемпе служащисем хăйсен коллективлă çырăвĕнче çапла çыраççĕ: «Германие хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче килĕшӳ туни çинчен пĕлтерекен хыпара пирĕн заводри рабочисем, служащисем, инженерно-технически работниксем, Киеври ытти мĕнпур ĕççыннисем пекех, тулли кăмăлпа, пĕтĕм чĕререн кĕтсе илчĕç. Правительствăн çак аслă решенине, паллах, пĕтĕм малта пыракан этемлĕх мĕнпур чĕререн хапăл туса кĕтсе илĕ. Гитлерла бандитсен шайкки, ниме киревсĕр идейăпа пĕтĕм тĕнче тĕлĕшпе пуçпулма хăтланаканскер, этемлĕхшĕн, цивилизацишĕн вилĕмлĕ хăрушлăх пулса тăрать. Вăйпа ирĕксĕрлекен юнлă бандитсене хирĕç кĕрешме ирĕклĕ пурнăçпа пурăнма юратакан халăхсен пурин те Совет Союзĕпе Англи çумне пĕрлешмелле».

Ивановăри Молотов ячĕпе тăракан пысăк мануфактурăри мĕнпур рабочисемпе инженерсен шухăшне мастер Зименков юлташ кăтартса панă. «Совет Союзĕпе Великобритания, — тесе каланă вăл, — фашизма — пĕтĕм цивилизованнăй этемлĕхĕн хаяр та ирсĕр тăшманне пĕтĕмĕшпех çĕмĕрсе тăкма пĕрлешрĕç. Çĕнтерӳ пирĕнте пулассине эпир çирĕппĕн шанса тăратпăр. Икĕ аслă держава пĕрле пулса кĕрешсе гитлерла ирсĕрсемпе çынçиенсене пĕтерсе тăкĕç!»

Мускаври тормоз заводĕнчи рабочисем Комаров, Квасов, Фокин, Одесский юлташсем çапла каланă: «Эпир хамăрăн вăйсене вунă хут ӳстерĕпĕр, продукцие тата ытларах парăпăр, тăшмана çĕмĕрсе тăкма хамăрăн чаплă Хĕрлĕ Çара пулăшăпăр. Англири аслă халăх — пирĕнпе тачă союзра. Ирсĕр тăшмана пĕтерсе тăкатпăр!»

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 14-мĕшĕнчи каҫхи пĕлтерӳ)

Июлĕн 14-мĕшĕнче Ҫурҫĕр-Хĕвеланăҫ, Хĕвеланăҫ тата Кăнтăр-Хĕвеланăҫ енĕсенче ҫапăҫусем пынă.

Пирĕн войскăсем противникăн танковăй тата моторизованнăй чаҫĕсен наступленине хирĕҫ кĕрешнĕ тата, пĕр хут ҫеҫ мар контратакăсем туса, тăшмана пысăк ҫухатусем кӳнĕ.

Хĕвеланăҫ енче пирĕн войскăсемпе авиаци противникăн танкĕсене ҫĕр танка ҫити тата унăн нумай автомашинисене пĕтерсе тăкнă.

Кăнтăр-Хĕвеланăҫ енче пирĕн войскăсем противникăн 3 пин ҫынна ҫити шутланакан пысăк чаҫне ҫĕмĕрсе тăкнă. Нумай оруди, пулеметсем, автомашинăсем тата ытти вооружени туртса илнĕ.

Ыран июлĕн 14-мĕш тенĕ чух ҫĕрле тата кăнтăрла пирĕн авиаци противникăн аэродромсенчи авиацине атакăланă тата унăн танковăй, моторизованнăй войскисем ҫине хăватлăн пыра-пыра ҫапнă. Сывлăшри ҫапăҫусен тата пирĕн авиаци ĕҫĕсен результачĕсене тĕплĕн палăртаҫҫĕ.

Июлĕн 12-мĕшĕнче каҫхине Балти тинĕсĕнче Германин войскăсемпе танксем турттарса пыракан транспорчĕсене асăрханă, вĕсене эсминецсен, хурал карапĕсен, торпеднăй катерсен тата истребительнăй авиацин вăйлă отрячĕ хӳтлесе пынă.

Хĕрлĕ ялавлă Балти флочĕ авиаци, карапсем тата ҫыранри оборона вĕҫĕмренех пыра-пыра ҫапнипе противнике пысăк ҫухатусем кӳнĕ: икĕ эсминеца, 13 транспорта тата танксем тиенĕ пĕр баржăна путарнă; кунсăр пуҫне противникăн 13 транспорчĕпе пĕр эсминецне пысăк сиенсем кӳнĕ, вĕсем ҫунаҫҫĕ.

Пирĕн енчен карапсемпе самолетсен ҫухатăвĕсем пулман.

* * *

Н-ски часть хӳтлесе тăракан участокра противник икĕ кун хушши ҫĕмĕрсе кĕме хăтланнă, анчах та ăна, нитех те пысăк ҫухатусем тутарса, пĕрмаях каялла хăвала-хăвала янă. Лейтенант Григорьевăн батарейи аркатса тăкмаллах вăйлăн персе, фашистсене малалла кайма чарса тăнă. Темиҫе сехет хушшинче вăл фашистсен 9 танкне пĕтерсе тăкнă. Лейтенант Кругловăн батарейи тăшман юханшыв урлă каҫма хăтланса тунă ĕҫсене 5 хутчен сирсе янă. Фашистсен танкĕсене 20 танк ытла стройран кăларнă.

* * *

Фашистсене хирĕҫ пыракан ҫапăҫусенче Хĕрлĕ Ҫарăн чугунҫул ҫинчи чаҫĕсем хăюллăн ĕҫлеҫҫĕ. Фронт патĕнчи Ю. станцийĕ ҫине нимĕҫ самолечĕсем пĕр хут ҫеҫ мар бомбăсем пырса пăрахнă. Анчах та поездсем ҫӳреме чарăнман. Лейтенант Козловăн взводĕнчи боецсем сиенленĕ вырăнсене хăвăрт тӳрлетнĕ, «Мессершмитсен» атакисене ăнăҫлăн сире-сире яма ĕлкĕрнĕ. Германин пĕр истребителĕ пулеметсенчен персе чугунҫул линине юсама чăрмантармашкăн хăтланнă, ăна красноармеецсем персе антарнă.

Разведчик-красноармеецсем Жилинпа Чесноков тăшман тылĕнче, вăрман хĕрринчи уҫланкăллă вырăнта противникăн пытанса ларнă 16 танкне курнă. Вăрман хĕрринчи уҫланкăллă вырăнта тăшман сасартăк тухса тапăнма пытанса ларнине ҫийĕнчех тавҫăрса илсе, разведчиксем ҫакăн ҫинчен командованине пĕлтерме шут тытнă. Красноармеец Чесноков, Жилин юлташа тăшмана сăнаса тăма хăварса, фашистсен ҫак ĕҫĕ ҫинчен пĕлтерме красноармеецсен ҫывăхри чаҫне васкавлăн тухса кайнă. Совет самолечĕсем пырса тапăнассине кĕтмен тăшман ҫине часах лейтенант Илюшинăн пикировка тăвакан бомбардировщикĕсен звени пырса тапăннă. Фашистсен танкĕсен пĕр экипажĕ те моторсене ĕҫе яма та ĕлкĕреймен. Тăшманăн машинисене пурне те пĕтерсе тăкнă.

* * *

Балти тинĕсĕн Н-ски участокĕ тĕлĕнче патрульра ҫӳренĕ вăхăтра совет гидросамолечĕн летчикĕ Добрынин юлташ ҫыран патĕнчен 30 километртра тăшманăн подводнăй лодкине асăрханă. Фашистла ҫăткăн ҫывхарса килни ҫинчен хуралри карапсене ҫийĕнчех пĕлтерсе, Добрынин юлташ аялалла вĕҫсе аннă та подводнăй лодка ҫине бомбăсем пăрахма пуҫланă. Хăвăрт пырса ҫитнĕ совет эсминецĕ фашистсен лодкине шыв тĕпне пăрахмалли бомбăсемпе лектерсе путарнă.

* * *

Норвеги порчĕсенче темиҫе тĕлте Норвеги парохочĕсен командисем Германи салтакĕсемпе хĕҫпăшалĕсене Финляндине турттарса кайма килĕшмен. Оккупациллĕ влаҫсен приказĕсене пурнăҫа кĕртесшĕн пулман норвежец-моряксене фашистсем хаяррăн тыткалаҫҫĕ. Ставангер портĕнче виҫĕ матроса — Ф. Юргенсона, Г. Крипсена тата П. Кнудсена персе вĕлернĕ. Нумай моряксене карапсем ҫинчен илсе кайнă, тискеррĕн асаплантарнă.

* * *

Италири Стефани агентстви, Румыни командованийĕ пĕлтерни ҫине кăтартса парса, ҫапла пĕлтерет: «Принц Мирчеа» ятлă госпитальнăй судно ҫине Совет Союзĕн 4 самолечĕ пулеметсенчен пенĕ имĕш.

Совет Информаци Бюровĕ ҫак провокациллĕ пĕлтерӳ тĕрĕс мар пулни ҫинчен пĕлтерет.

* * *

Фабрикăсенче тата колхозсен уйхирĕсенче пĕтĕм вăя хурса ĕҫлесе, совет патриочĕсем Хĕрлĕ Ҫара пулăшу параҫҫĕ, фронта мĕн кирлине йăлтах ҫителĕклĕ парса тăраҫҫĕ. Хабаровскри Молотов ячĕпе тăракан заводри слесарь Шванеев 28 сехет хушши заводран кайман. Ҫак вăхăт хушшинче вăл сменăри нормăсене 18 норма ĕҫлесе тунă. Мускаври подшипник заводĕнче строгальщик Родин юлташ виҫĕ талăк хушши цехран кайман, васкавлă заказа туса пĕтеричченех ĕҫленĕ. Немировский юлташ ертсе пыракан калибрсен отделенийĕн коллективĕ ответлă заказ илнĕ. Ăна туса пĕтерме 20 кун кирлĕ пулнă. Ҫапла пулсан та, отделенири стахановецсем, ĕҫре чăн-чăн героизм кăтартса, ҫав заказа икĕ кун хушшинче туса пĕтернĕ. Исетски МТС комбайнерĕ Колесов юлташ комбайнсене ремонтланă ҫĕрте нормăсене 7 хут ирттерсе тултарать. Горький облаҫĕнчи Арзамас районĕнчи колхозница Тужева юлташăн пуҫарăвĕпе районри 1000 ытла хĕрача трактор рулĕ умне ларнă, комбайн штурвалĕ умне тăнă, фронта кайнă трактористсемпе комбайнерсем вырăнне тăнă.

* * *

Германие хирĕҫ пыракан вăрҫăра пĕрле кĕрешесси ҫинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче тунă килĕшĕве, тĕнчери обстановкăна тĕпренех улăштаракан пысăк документ пулса тăракан килĕшĕве, Совет Союзĕнчи халăхсем пĕр ҫын пек пĕр кăмăллă пулса ырларĕҫ.

Килĕшӳпе паллашнă хыҫҫăн орденлă «Серп и молот» заводри рабочисемпе служащисен нумай пинлĕ коллективĕ ССР Союзĕпе Великобританири аслă халăхсем асса кайнă фашистла ирсĕрсене ҫĕнтерессине ҫирĕппĕн шанса тăни ҫинчен каланă. «Гитлерла Германие хирĕҫ пĕрле кĕрешесси ҫинчен Великобританипе ССР Союзĕ хушшинче килĕшӳ туни, — тенĕ заводри рабочисемпе служащисем, — халăхсен фашистла вăрă-хурахсене хирĕҫ, Европăра тата мĕнпур тĕнчере пуҫпулса тăрасси ҫинчен ĕмĕтленекен вăрă-хурахсене хирĕҫ пыракан вăрҫинчи ҫĕнĕ тапхăра пĕлтерет. ССР Союзĕпе Великобритани хушшинчи килĕшӳ Германи фашизмне пурпĕрех тата татăклăнах ҫĕмĕрсе тăкасси ҫинчен калать». Курск облаҫĕнчи Солнцевски районри колхозниксем гитлеризма хирĕҫ пĕрле кĕрешесси ҫинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем тунă килĕшĕве хĕрӳллĕн саламлаҫҫĕ. Кожлянски МТС-ри трактористсен, комбайнерсен, рабочисен тата служащисен митингĕнче агроном Попов юлташ ҫапла тухса каланă: «Совет Союзĕпе Великобританири халăхсен пĕр тĕллев — ирсĕр фашистсене ҫĕмĕрсе тăкас тĕллев. Килĕшӳ Германи фашизмне пурпĕрех тата татăклăнах ҫĕмĕрсе тăкассине кăтартса парать. Эпир, ҫĕрĕҫ работникĕсем, фронт валли хамăртан мĕн ыйтаҫҫĕ, ҫавна пĕтĕмĕшпех паратпăр». МТС работникĕсем хăйсен выступленийĕсенче ҫакна паллă тунă: халĕ ĕнтĕ Гитлерăн Европăри ҫĕршывсене пĕрерĕн-пĕрерĕн ҫапса ҫĕмĕрме май килмест, ăна икĕ фронтпа тата нумайрах фронтпа та вăрҫма тивет. Прожектор заводĕнчи коллективăн шухăшне палăртса, слесарь Гусев юлташ ҫапла калать: «Гитлер часах арканса каять! Англи Гитлера Хĕвеланăҫ енчен ҫĕмĕрет, эпир ăна Хĕвелтухăҫ енчен ҫĕмĕретпĕр. Юн ĕҫсе тăранма пĕлмен фашистсем хăйсем тунă тискер преступленисемшĕн хаяр тавăру сехетĕнчен ҫăлăнса юлас ҫук».

Ютҫĕршыв корреспонденчĕсен черетлĕ пресс-конференцийĕнче

Ютҫĕршыв корреспонденчĕсен июлĕн 13-мĕшĕнче пулнă черетлĕ пресс-конференцийĕнче Совет Информаци Бюровĕн начальникĕн заместителĕ С. А. Лозовский юлташ ҫапла пĕлтернĕ:

Паян кăнтăрла иртсен 3 сехетре СССР Правительствипе Великобритани Правительстви хушшинче — гитлерла Германие хирĕҫ пыракан вăрҫăра пĕрле кĕрешесси ҫинчен тата, ССР Союзĕпе Великобритани пĕр-пĕринпе килĕшсе татăлмасăр, гитлерла Германипе мир тумалла марри ҫинчен кăҫалхи июлĕн 12-мĕшĕнче тунă Килĕшĕве пичетлесе кăларнă. Ҫак килĕшӳ пысăк пĕлтерĕшлĕ историллĕ документ, тĕнчери лару-тăрăва тĕпренех улăштаракан документ пулса тăрать.

Пурте пĕлеҫҫĕ, гитлеровецсем ССР Союзне хирĕҫ Европăри халăхсен коалицине тăватпăр тата ССР Союзне хирĕҫ вăрҫма пĕтĕм Европăна ертсе тухатпăр, тесе каппайса пĕрре кăна мар каланă. Ҫапла каппайса каланисем, кĕтнĕ пекех, саланса кайнипе пĕтрĕҫ. Германин Европăри халăхсен нимĕнле коалицине те тума май килмерĕ. Чăнах та, Германия хăйсене ирĕксĕртен Германин чăн-чăн «союзникĕсем» пулнă пек кăтартакан хăшпĕр «союзниксене» пухма пултарчĕ. Анчах тĕрĕссипе вĕсем унăн нимĕнле правасăр вассалĕсем пулса тăраҫҫĕ, вĕсен Германи тĕлĕшĕнчи пĕртанлăхĕ ҫинчен сăмах та пулма пултараймасть.

СССР Правительствипе Великобритани Правительстви хушшинче тунă Килĕшӳ гитлерла Германие хирĕҫ кĕрешес ĕҫре пĕр-пĕрне пулăшса тăма хире-хирĕҫ сăмах панă аслă державăсен чăннипех хăватлă коалицине тунине кăтартса ҫирĕплетет. Ҫак хăватлă коалицине хутшăннă Великобритани енче тĕнчери чи пысăк индустриллĕ ҫĕршыв—США тăрать. Ҫапла вара, Германипе унăн вассалĕсене хирĕҫ ирĕклĕхе юратакан халăхсен чăннипех хăватлă коалицийĕ тăрать.

Эпир пĕлетпĕр, Германири государство деятелĕсем икĕ фронтра пыракан вăрҫă хăрушлăхне лайăх ăнланаҫҫĕ, вĕсен ҫав икĕ фронтра вăрҫмалла пулни вăл—тӳрремĕнех Гитлерăн тата унăн ушкăнĕн авантюризмĕпе политикăллă пысăк йăнăш результачĕ пулса тăрать. Гитлеровецсем ҫапла шутланă: Совет Союзĕ ҫине Германия пырса тапăнсан та, СССР Великобританипе коалици тума килĕшес ҫук, тенĕ. Пурте куратăр, Европăри ҫĕршывсене пĕрин хыҫҫăн тепĕрне пĕрерĕн-пĕрерĕн ҫапма ҫапла мăнаҫланса шутлани саланса кайрĕ. Паянтан пуҫласа гитлеровецсен икĕ тата ытларах та фронтсем пулаҫҫĕ.

Кăҫалхи июлĕн 12-мĕшĕнче тунă Килĕшӳ—СССР, Великобритания тата пĕтĕм Европа халăхĕсен ирĕклĕхĕшĕн тата никама пăхăнмасăр пурăнассишĕн кĕрешекенсен тăванлăхне кăтартакан документ ҫеҫ мар, вăл ҫавăн пекех тата Европăра тата пĕтĕм тĕнчере пуҫпулса тăма ĕмĕтленекен Германи фашизмне пурпĕрех пĕтĕмĕшпе тата татăклăнах аркатса тăкасси ҫинчен калакан документ пулса тăрать.

Японири «Асахи» хаҫатăн корреспонденчĕ г-н Хатанака: ССР Союзĕпе Англи хушшинче тунă килĕшӳ ССР Союзĕпе Япони хушшинчи отношенисене мĕнле влияни пама пултарать, тесе ыйтнине хирĕҫ Лозовский юлташ ҫапла ответленĕ:

Англипе Совет Союзĕ хушшинчи килĕшӳ ССР Союзĕпе Англин ытти державăсемпе тунă килĕшĕвĕсене те, вĕсене панă обязательствисене те тĕкĕнмест. Ку вăл ССР Союзĕпе Япони хушшинчи отношенисем ҫаплипех ним улшăнмасăр юлнине, вĕсем кăҫалхи апрелĕн 13-мĕшĕнче нейтралитет ҫинчен тунă пакт тăрăх пулса пымаллине пĕлтерет.

* * *

Малалла Лозовский юлташ гитлерла пропаганда пуҫран шухăшласа кăларакан ирсĕр хыпарсем ҫинче чарăнса тăрать.

Ирĕклĕхе юратакан халăхсем ҫине нимĕҫсем енчен тăвакан наступленин тĕрлĕ формисемпе майĕсем хушшинче гитлеровецсен чи юратнă пĕр оружи пур—вăл усал элек сарни пулать. Совет Союзĕ ҫине сасартăк пырса тапăничченех Германин элек саракан мĕнпур вăйĕсен главнокомандующийĕ Аполлон Геббельс питĕ тĕплĕ план хатĕрлесе хунă, вара ун патĕнче службăра тăракан мошенникĕсемпе разбойникĕсенчен кашниех Совет Союзĕ ҫинчен хăйĕн малашне мĕн ҫырмаллине малтанах лайăх пĕлсе тăнă. Малтанах фотографисем, плакатсем хатĕрленĕ пулнă тата совет ҫĕршывĕнчи «тискерлĕхсен» планне палăртса хунă мĕн. Германи войскисем наступлени тума пуҫласан ҫийĕнчех совет войскисен «тискерлĕхĕсене» тата «ГПУ тискерлĕхĕсене» ҫĕе янă. Львовра пиншер вилĕсем «тупнă» пулать, Луцкпа Дубнора татах та нумайрах «тупнă» имĕш. Украина халăхне тĕп тăвас тесе, совет войскисем 85 ачана вĕлернине, совет салтакĕсем вăрҫăра тыткăна лекнĕ нимĕҫсене мĕнле вĕлернине тата, кăна ҫеҫ те мар-ха, нимĕҫ салтакĕсен пуҫчапкисене касса илнине Геббельс йĕкĕчĕсем «хăйсен аллисемпе» курнă. Вĕсем Каунасра католикла попсен 1.100 виллине «тупнă», ҫакăнпа пĕрлех вĕсен кашни кăкри ҫинче хĕрес касса тунă тата ҫунтарса та хĕрес палли хăварнă пулать.

Ҫапла суять, улать нимĕҫ пропаганди. Германи халăхне чавса тăршшĕ тăхăнтарас тата пĕтĕм тĕнчене улталас тесе, кашни кун ытларах та ытларах хăрушлăхсем шухăшласа кăларать. Анчах та усă кӳме тăрăшакан ухмах вăл упаран та хăрушăрах тенине тахҫанах пĕлеҫҫĕ. Нимĕҫ пропагандин литературăри тарҫисем, пуҫран шухăшласа кăларнă кашни элекшĕн темиҫешер теҫетке марка илекен тарҫăсем, ытлашши тăварласа пăрахнă, хăйсен хуҫисене лачакана кĕртсе лартнă.

Акă ĕнтĕ, Германия пропаганда министерствинчи обер-жуликсем ҫапла пĕлтереҫҫĕ: эпир Каунасра католикла попсен 1.100 виллине тупрăмăр, теҫҫĕ. Геббельс инкекĕ тĕллĕн ĕнтĕ Каунасра католикла попсем пурĕ те 100 ҫын кăна пулнă, пĕтĕм Литва республики тăрăх вара (1940 ҫулăн вăтаҫĕрĕ тĕлне) — 1 554 ҫын пулнă. Вĕсенчен 300 ытларах ҫынни Вильнюс облаҫĕнче пулнă. Германири информаци бюровĕ пĕлтернисем тăрăх, нимĕҫ войскисем Каунаса июнĕн 23-мĕшĕнче йышăнса илнĕ. Германин официальнăй пĕлтерĕвĕсене ĕненес пулсан, ҫапла тухать: нимĕҫ ордисем, хăйсен ҫулĕсем ҫинче вилĕм акса, Литва территорийĕ ҫине пырса кĕнĕ самантра, шăпах ҫак самантра ĕнтĕ Литва влаҫĕсен мĕнпур попсене пĕр ҫĕре пухас, вĕсене Каунаса турттарса пырас, Германи пропаганди валли материал парас тесе, пĕр ҫĕре пухас та вĕлерес шухăш кăна пулнă имĕш. Урнă йытă сĕлехипе йĕпеннĕ ҫак сенсацисене, урă шухăшпа килĕшмен сĕмсĕр элеке Аполлон Геббельс тĕнчене сарать. Кунтан та ытларах, ҫынна асаплантарма вĕреннĕ Геббельспа унăн подручнăйĕсем «тискерлĕхсем» ҫинчен тĕлĕнмелле лайăх пĕлсе ҫырса кăтартаҫҫĕ. Анчах та вĕсем «детальсем» ҫинчен мĕн тери нумайрах пĕлтереҫҫĕ, ҫакă та ҫав таран уҫҫăнрах палăрать: ҫак «практикăллă ăсăн» ҫыннисем Гиммлер тĕрмисенчи палачсен шкулĕнчен вĕренсе тухнă, вĕсем **хăйсен опычĕ ҫинчен ҫырса кăтартаҫҫĕ.** Ҫакнашкал ĕҫсене мĕнле тунине вĕсем пĕлеҫҫех ĕнтĕ. Германири, Польшăри, Австрири, Чехо-Словакири, Францири, Бельгири, Голландири, Норвегири ҫĕршер пин рабочисене, хресченсене, интеллигентсене, пысăк ученăйсене концлагерьсенче тата гестапо тĕрмисенче асаплантарса вĕлернĕ. Краковри университетăн пысăк профессорĕсен кунҫулне асаплани те ҫителĕклĕ. Польшăри асаплантарса вĕлернĕ католикла священник-патриотсене асаплани те ҫителĕклĕ. Гиммлер ҫыннисен пысăк опыт пур. Геббельспа унăн тарҫисем совет «тискерлĕхĕсем» ҫинчен шухăшласа кăларнă сĕмсĕр элексен пĕр паллă тĕллев — фашистла варварсен чăн-чăн тискер кайăкла ĕҫĕсене янрашуллă шавпа пытарса тăрас тĕллев пур.

Вĕсем туртса илнĕ хуласенче, местечкăсенче тата ялсенче мĕн туни ҫинчен эпир пирвайхи сведенисене кăна илнĕ-ха. Юнтымарĕсенче юн вĕреме тытăнать, ҫилленсе тарăхнипе чĕре кăкăртан сиксе ан тухтăр тесе, ăна икĕ алăпа ҫирĕппĕн тытса тăрас пулать. Фашистла бандитсен ҫак мĕнпур ирсĕр тискерлĕхĕсем ҫинчен пĕлнĕ хыҫҫăн, Геббельс «Фелькишер беобахтер» хаҫатра «Германи салтакĕсем Европа культурине тата цивилизацине саракансем пулса тăраҫҫĕ», «Германи ывăлĕсем каллех хăйсен ҫĕршывне хӳтлеме кăна мар, тата мĕнпур нравственнăй тĕнчене хӳтлеме тапранса тухрĕҫ», «этемлĕх валли ҫутă ан сӳнтĕр тесе, национал-социалистсем факел тытса пыраҫҫĕ», тесе икĕпитленсе сӳпĕлтетнĕ пирки мĕн каламалли юлать ĕнтĕ.

Тĕрĕс, гитлеровецсем факел тытса пыраҫҫĕ. Анчах вăл шăпах ĕнтĕ рейхстага вут тĕртсе янă факел, шăпах ҫав факелпа ĕнтĕ вĕсем мĕнпур Европа тăрăх пиншер те пиншер хуласене вут чĕртсе ҫунтарнă. Ҫакă вăл прогреспа нравственность факелĕ мар, вăл—намăссăр ҫаратун, чарусăр вăрă-хурахла ĕҫсен тата варварла пусмăрлусен факелĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 15-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ)

Ыран июлĕн 15-мĕш тенĕ чух ҫĕрле Ҫурҫĕр-Хĕвеланăҫ тата Хĕвеланăҫ енĕсенче вăйлă ҫапăҫусем пулса пынă. Фронтăн ытти енĕсемпе участокĕсенче пысăк ҫапăҫусем пулман, фронтри войскăсен положенийĕнче пысăк улшăнусемех пулман.

Ыран июлĕн 15-мĕш тенĕ чух ҫĕрле пирĕн авиаци противникăн мотомехчаҫĕсем ҫине атака тунă тата Плоештири нефтеперегоннăй заводсемпе нефть промыслисем ҫине бомбăсем пăрахнă.

* * *

Германипе Румыни пехотин пĕр полкĕпе артиллерин икĕ полкĕ совет территорийĕ ҫине тапăнса кĕнĕ. Малта пыракансем ҫине сасартăках совет артиллерийĕн снарячĕсем вăйлăн пырса ӳкме пуҫланă. Ҫакăнпа пĕр вăхăтрах бронемашинăсем ҫапăҫăва кĕнĕ. Флангсенчен противника пирĕн пехотинецсем пулеметсенчен тата пăшалсенчен персе ҫулма пуҫланă. Противник колоннинче паника пуҫланнă. Грузовиксем, орудисем, лашасем, салтаксем ҫул ҫине пухăнса капланнă. Пырса ҫитнĕ совет артиллерисчĕсем нимĕҫсен орудийĕсене вĕсем ҫине ҫавăрнă та нимĕҫсен йĕркерен тухса каялла таракан салтакĕсен ушкăнĕсем ҫине вăйлăн пеме пуҫланă. Каҫ пулса ҫитсен ҫапăҫу результачĕсене шута илнĕ. Нимĕҫсен пехота полкĕпе артиллери полкне тата виҫĕ батарейине ҫĕмĕрсе тăкнă. 56 оруди, ҫичшер тонна тиекен 80 грузовик тата грузовиксем ҫинче пулнă снаряженисемпе боеприпассене туртса илнĕ, 600 лав, 1000 лаша, танкеткăсем, нумай пулеметсем, винтовкăсем, снарядсем тата патронсем туртса илнĕ. Темиҫе километра тăсăлакан ҫапăҫу хирĕ тăшмансен виллисемпе витĕннĕ.

* * *

Ефрейтор Сединăн отделенийĕ тăшман тылĕнче фашистсен груз тиенĕ тăватă автомашинине тата мотопехота ларса пынă виҫĕ автомашинине тĕл пулнă. Пулеметсемпе винтовкăсенчен вăйлăн персе, отделени машинăсене чарса лартнă. Фашистсен салтакĕсем хăюллă красноармеецсене хупăрласа илме хăтланнă, анчах та тăшман вырăнтан вырăна тупса куҫма хăтланнă чух кашниннех ун темиҫе салтакĕ пĕтнĕ. Тăшман вăйĕсене халран янă хыҫҫăн, отделени атакăна куҫнă, противнике ҫĕмĕрсе тăкнă. Тăшмансен боеприпассем тиенĕ машинисене хăйсен чаҫне илсе кайма май пулман пирки, красноармеецсем вĕсене взрыв туса ҫĕмĕрсе хăварнă. Тепĕр виҫĕ сехет иртсен, ҫул ҫинче снарядсем ҫурăлнă пирки пулнă питех те пысăк шăтăк умне нимĕҫсен продовольстви тиенĕ 8 автомашини пырса чарăннă. Вăрмантан пулеметсенчен пенĕ сасăсене илтсе, шоферсемпе салтаксем автомашинăсене пăрахса тарнă. Красноармеецсем ҫак автомашинăсене те пĕтерсе тăкнă.

* * *

Фронт патĕнчи чугунҫул ҫинчи Н. станцийĕ патне Германин 5 танкĕ пырса кĕнĕ. Фашистсем пырса кĕмелли ҫулăн стрелкисене ҫĕмĕрме шутланă пулнă. Ҫак самантрах станци патне совет бронепоезчĕ пырса ҫитнĕ. Пуҫласа икĕ хут пенĕ хыҫҫăнах, икĕ танкне ҫĕмĕрнĕ. Стрелкăсене ҫĕмĕрме машинăсем ăшĕнчен тухнă нимĕҫ салтакĕсен группине бронепоезд пулеметсенчен персе пĕтерсе тăкнă. Танксемпе бронепоезд хушшинчи ҫапăҫура фашистсен тăватă танкне пĕтернĕ.

* * *

Н-ски подразделенине противникăн аэродромне пĕтерсе тăкма хушнă. Ҫак аэродрома пирĕн разведка вăрманта тупнă пулнă. Штурман-капитан Сергеев хăйĕн бомбардировщикĕсен звенине шăпах аэродром патне илсе пынă. Пирвайхи бомбăсем тивнипех тăшман самолечĕсем ҫунма пуҫланă, горючи цистернисем сирпĕнсе кайнă. Самолетсен иккĕмĕшпе виҫҫĕмĕш звенисем уҫсăн ҫуталса тăракан вырăн ҫине бомбăсем пăрахнă. Германин аэродромра пулнă 27 самолетне пĕтерсе тăкнă. Совет бомбардировщикĕсем хăйсен базине таврăннă, пирĕн икĕ самолет пĕтнĕ.

* * *

Разведчик Никита Толстов хăйĕн командирĕн пурнăҫне икĕ хутчен ҫăлса хăварнă. Хăюллă красноармеец, командира хӳтлесе, белофинсен офицерне штыкпа чиксе пăрахнă тата темиҫе салтакне винтовкăран персе ӳкернĕ. Ефрейтор Константин Кожухаров ҫапăҫу вăхăтĕнче ҫакна асăрханă: часть командирне полковник Жаворонкова снаряд ванчăкĕ йывăр амантнă пулнă. Жаворонков юлташ ӳкнĕ вырăна тăшман танкĕ ҫывхарса пынă. Ефрейтор Кожухаров командира йăтнă та, ăна тĕм хыҫне илсе кайнă. Аманнă командира кирлĕ ҫĕре леҫсе хăварса, ефрейтор ҫапăҫу хирне таврăннă.

* * *

Урса кайнă фашистсем вăрҫăра аманнă салтаксем тĕлĕшпе тĕнчери правăна ирсĕррĕн пăсаҫҫĕ. Аманнă красноармеец Зудин, пирĕн войскăсем фашистсен тыткăнĕнчен ҫăлса кăларнăскер, фашистсем тыткăна лекнисене этемле мар тыткалани ҫинчен каласа панă. Полевой лазаретра выртнă чухне ăна, красноармеец Федоровпа пĕрле, нимĕҫсем тыткăна илнĕ пулнă. Офицер Хĕрлĕ Ҫарăн чаҫĕсем ăҫта вырнаҫса тăни ҫинчен панă ыйтусем ҫине ответ пама килĕшмен пирки, аманнă красноармеецсене хĕнесе тăкнă, тискеррĕн асаплантарнă. Красноармеец Федорова офицер хăй асаплантарнă. Вут ҫинче хĕртнĕ штыкпа вăл Федоровăн аллисене пĕҫертнĕ, ăна кăкăртан тата ҫурăмран чикнĕ. Федоровран фашист нимĕнле ответ та илеймен, ҫавăнпа ăна персе вĕлернĕ. Зудина штурмовой отряд офицерĕ асаплантарнă. Вăл ун аллин томиҫе пӳрнине касса татнă, сылтăм алă тупанне тата пĕр куҫне чиксе шăтарнă.

* * *

Германие хирĕҫ пыракан вăрҫăра пĕрле кĕрешесси ҫинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче тунă килĕшĕве саламласа, Совет Союзĕнчи рабочисем, колхозниксем тата интеллигенци Германи фашизмне пурпĕрех, пĕтĕмĕшпех тата татăклăнах ҫĕмĕрсе тăкассине ҫирĕппĕн шанса тăни ҫинчен калаҫҫĕ. «Урса кайнă фашистла бандитсене хирĕҫ кĕрешме, — теҫҫĕ Ленинградри Киров заводĕнчи рабочисем, — ССР Союзĕпе Великобританири икĕ аслă халăх хăйсен вăйĕсене пĕрлештерчĕҫ. Гитлеризма ҫĕмĕрсе тăкатпăрах».

Бакура, уҫă тинĕсре скважинăсем пăраласа шăтарса, пĕтĕм ҫĕршывĕпе чапа тухнă «Сталиннефть» бурильщикĕсен пухăвĕнче бурильщик — Матовоссов юлташпа тормозчик Загирбеков юлташ сăмах тухса каланă. Юн ĕҫсе тăранма пĕлмен фашистла йыткĕтĕвĕсене часрах ҫĕмĕрсе тăкма пулăшмашкăн планран ирттерсе нефть кăларас тесе, вĕсем кашни скважинăна планпа палăртниччен ик-виҫĕ хут хăвăртрах шăтарма пулнă.

Фашизма хирĕҫ кĕрешме икĕ аслă державăн вăйĕсене пĕрлештернине Орджоникидзе крайĕнчи колхозниксем хĕрӳллĕн саламлаҫҫĕ. «Совет халăхĕпе Англи халăхĕ фашистла пусмăрҫăсене пĕтĕм чĕререн кураймаҫҫĕ,—тенĕ Сталин ячĕпе тăракан ялхуҫалăх артелĕнчи колхозник Золотарев юлташ. —Эпир, колхозниксем, тăшмана ҫĕнтерме мĕн кирлĕ, ҫавна йăлтах тăватпăр. Тылра алăсене канăҫ памасăр ĕҫлетпĕр, пысăк тухăҫлă тырпула вăхăтра тата пĕр тăкаксăр пуҫтарса кĕртетпĕр, хамăрăн хăюллă та паттăр боецсене мĕн кирлине йăлтах парса тăратпăр. Кирлĕ пулсан вара, пĕчĕккисенчен пуҫласа пысăккисем таранах, пурте алăсене хĕҫпăшал тытăпăр, тăшмана ҫĕмĕрме тухăпăр».

Ашхабадри атă-пушмак фабрикинчи рабочисен пухăвĕнче каланă ҫулăмлă сăмахра Р. Гасанов ҫапла каланă: «Фашистла пусмăрҫăсем тĕнчере пуҫпулса тăрасси ҫинчен тĕлĕрсе ĕмĕтленни нихăҫан та пурнăҫа кĕрес ҫук. Вĕсем ирĕклĕ те телейлĕ совет халăхне чуралăха персе чикме пултарас ҫук. Вăйлă та хăюллă, паттăр кĕрешӳре вырăссем, украинецсем, белоруссем, туркменсем, узбексем, таджиксем тата нумай нациллĕ Совет Союзĕнчи ытти халăхсем хăйсен никама пăхăнмасăр пурăнас положенине тата ирĕклĕхне хӳтлесе хăвараҫҫех. Эпир нимĕнле жертвăсем умĕнче те чарăнса тăмастпăр, кирек мĕнле испытанисене те чăтса ирттеретпĕр, анчах хамăрăн ирĕклĕхшĕн пыракан вăрҫăра ҫĕнтерӳ тăватпăрах. Халĕ ĕнтĕ ССР Союзĕпе Англири халăхсем алла-аллăн тытăнса, сумма-сумăн тăрса ҫапăҫĕҫ. Фашизма ĕмĕрлĕхех пĕтерсе тăкатпăр!».

Халăх ополченийĕн ретне тăраҫҫĕ

Шупашкарти Водопьянов ячĕпе тăракан комбинатри рабочисем Хĕрлĕ Ҫара пулăшма халăх ополченийĕн ретне тăма чĕннине хулари ĕҫҫыннисем пысăк ҫĕкленӳпе йышăнса илчĕҫ. Хулари чылай предприятисенче халăхăн нумай пинлĕ ополченине тăвас ыйтупа митингсем пулса иртрĕҫ.

Хулари рабочисем, инженерно-технически работниксем, служащисем хăйсене халăх ополчени ретне илме ыйтса заявленисем йышлăн параҫҫĕ.

«Совет Правительствин пуҫлăхĕ Иосиф Виссарионович Сталин чĕннине ответлесе,—тесе ҫырать, типографинчи рабочи Ф. Л. Деменев юлташ хăйĕн заявленийĕнче,—эпĕ тăван ҫĕршыва тăшманран хӳтлеме тăратăп, мана халăх ополченийĕн ретне илме ыйтатăп тата хамăн тăван ҫĕршыв умĕнчи тивĕҫлĕхе чыслăн пурнăҫлама пулатăп».

Хăйсене халăх ополченийĕн ретне илме ыйтакансен йышĕнче ваттисем те, ҫамрăккисем те пур. «Эпĕ 55 ҫулта, —тесе ҫырать К. Сахаров рабочи,—анчах эпĕ тăван ҫĕршывшăн, Аслă Сталиншăн кăкăрпа тăрса ҫапăҫма хатĕр».

Наборнăй цех начальникĕ И. В. Монахов юлташ пенси илме пăрахса хăйне халăх ополченийĕн ретне илме ыйтать.

* * *

Чăвашсен Государство Академи театрĕнче ĕҫлекенсем Шупашкарти Водопьянов ячĕпе тăракан комбинатри рабочисен чĕнĕвне пысăк хавхаланупа йышăнса халăх ополченийĕн ретне тăраҫҫĕ.

— Пурте тăван ҫĕршыва сыхлама! Ваттисем те, ҫамрăккисем те халăх ополченийĕн ретне тăрса, фашизма ҫĕмĕрсе тăкма Хĕрлĕ Ҫара пулăшар! — ҫапла калаҫҫĕ артистсем. Унтан вĕсем ҫавăнтах хăйсене халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса заявленисем пачĕҫ.

Халăх ополченийĕн ретне илме ыйтса чи пирвай заявленисем панисен шутĕнче: РСФСР тава тивĕҫлĕ артисчĕ Б. Алексеев, театрăн художествăллă руководителĕ, Чăваш АССР Верховный Совечĕн депутачĕ К. Иванов, Чăваш АССР тава тивĕҫлĕ артисчĕ И. Молодов, Чăваш АССР искусствăн тава тивĕҫлĕ деятелĕ Н. Айзман, Чăваш АССР тава тивĕҫлĕ артистки О. Ырзем, артисткăсем Петрова, Долгова, Иванова т. ыт. юлташсем.

Ачасен пултарулăхĕ ӳсет

ҪĔМĔРЛЕ. Кабановăри 4-мĕш номерлĕ ФЗО шкулĕнче вĕренекен ҫамрăксем вĕренӳ пахалăхне ӳстернипе пĕрлех ĕҫ тухăҫлăхне те хăпартсах пыраҫҫĕ. Горбунов, Зайцев тата Петров юлташсен бригадисем производствăра яланах малта пыраҫҫĕ. Ачасен пултарулăхĕ кунран кунах ӳссе пырать. Тепĕр 3—4 уйăхран ФЗО шкулĕнчен пысăк квалификациллĕ рабочисем пулса тухаҫҫĕ.

М. ПЕТРОВ.

Совет Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче тунă килĕшĕве ырлаҫҫĕ

ҪĔМĔРЛЕ. Совет Союзĕпе Великобритани правительствисем гитлерла Германие ҫапса ҫĕмĕрме тунă килĕшĕве районри рабочисем, колхозниксем питĕ пысăк кăмăлпа ырлаҫҫĕ.

— Фашистла бандăна ҫапса аркатма Совет Союзĕн правительствипе Великобритани правительстви тунă килĕшĕве пĕтĕм чĕререн ырлатпăр. Халĕ ĕнтĕ Гитлерăн вилĕмĕ ҫывхарса пырать, — теҫҫĕ «Большевик» заводри рабочисем.

Древкомбинатри стахановец Кондратьев юлташ Совет правительствин ҫак мероприятийĕ пирки ҫапла каласа парать:

— Урса кайнă фашистсем пирĕн телейлĕ ҫĕр ҫинче хуҫа пулса тăрасшăн. Анчах та вăл нихăҫан та пурнăҫа кĕрес ҫук! Тĕнчери икĕ чи пысăк государство хушшинче тунă килĕшӳ гитлерла Германие хăвăртрах ҫапса аркатма май парать.

Х. ЛИСИН.

Çунатлă халăхăн хăюллă ывăлĕ

— Самолетсем çине!—янăраса каять команда.

Самолетсем лармалли площадка çинчен çÿлелле сигнал ракети чашкăрса вĕçкăнать. Сывлăша хаяр истребительсем кĕмрен пек янăраса хăпараççĕ, часах палăртнă çул çине тухаççĕ те аякра çухалаççĕ.

Çанталăк йĕпхÿллĕ те тĕксĕм. Таткаланнă йывăр пĕлĕтсем питĕ аяллăн шуса иртеççĕ. Çивчĕн пăхмалла, тискер те ирсĕр тăшмана куçран вĕçертмелле мар. Эскадрилья командирĕ старший лейтенант Николай Терехин сывлăша лайăх тинкерсе, тимлĕн сăнать.

Акă таçта инçех те мар фашистсен бомбардировщикĕсем вĕçни илтĕнет. Чечекленекен Н. хули çине бомбăсем пырса пăрахма çул тытаççĕ вĕсем. Тăшман пирĕн хулан çыннисем çине, хĕрарăмсем çине, ачасем çине, ватă çынсем çине вилĕм вучĕ килсе тăкасшăн. Нимĕç бомбардировщикĕсене Н. хули патне ямалла мар.

Терехин эскадрильи тÿпе талккишне çиçĕм пек касса вĕçет, вăл тăшмана шырать, — тăшмана пĕтермелле! Акă Терехинăн кăвак куçĕсенче çивчĕ хаваслăх çиçсе илет. Вăл, çирĕп аллисемпе хăй самолечĕн çуначĕсене енчен енне çăмăллăн вылятткаласа, ыттисене сигнал парать. Старший лейтенант Терехинпа унăн юлташĕсем хăйсен паттăр машинисене тăшман çине тытаççĕ.

Пĕлĕтсенчен халь кăна сиксе тухнă пилĕк «Хейнкель» хăйсене совет машинисем хаяррăн хăваланине, хăйсен шăпи тулса килнине сисеççĕ. Старший лейтенант фашистсен стрелок-радисчĕ хыпăнса ÿкнине, çав тăшман, хăйĕн хура пĕчĕк пуçне енчен енне çавăркаласа, хăйĕн пулемечĕсенчен Терехин еннелле тăхлан тăкнине курать. Терехин хăйĕн паттăр машинине темиçе пуля лекнине те туять. Анчах унăн тÿсĕмĕ çителĕклĕ, тăшман темĕнле вут сапать пулин те, вăл тăшман бомбардировщикĕ патне çывăхарах, пуля витмелле тĕрĕс дистанцине çитесшĕн, вара тин тăшмана тÿррĕн тĕллесе çапасшăн. Тĕрĕс! Аншăртланнипе тата хăранипе тискерленсе усалланнă фашистăн сăн-питне Терехин лайăх курать.

— Акă халь ĕнтĕ вăхăт! — тесе шутлать Терехин.

Вăл хăй пулемечĕсен гашеткисене хыттăн пусать. Сывлăшра йĕр хăваракан совет пульлисен вутлă хĕçĕсем, фашистсене вĕлерсе тăкса, вĕсен бомбардировщикĕ çине тăрăнаççĕ. «Хейнкель» фюзеляшне тăвăллă çулăм хыпса илет, никам тытса пыман «Хейнкель» аялалла вăркăнать.

Терехин каялла çавăрăнса пăхать. Хыçалта вăл вутпа та тĕтĕмпе хыпăннă тата икĕ «Хейнкеле» курать. Терехин юлташĕсем персе аркатнă çăхансем аялалла вăркăнаççĕ. Çĕнтерÿ! Старший лейтенант Терехин чĕри хаваслăн хумханса çĕкленет.

Анчах та халĕ ĕнтĕ лармалли площадкăна таврăнмалла. Мотор тикĕсех ĕçлеймест, самолет управленине тем пулнă, пилота вăл пăхăнмасть. Аэродромалла аннă чухне истребитель сасартăк аяккалла сулăнса каять. Терехин çухалса кайманни тата самолета вăл лайăх тытма пĕлни кăна куçкĕретех авари пуласран сыхласа хăварать. Самолет патне чупса пынă юлташĕсем Терехина çĕнтерÿ ячĕпе саламлаççĕ. Старший лейтенант Терехин именÿллĕн кулкалать. Унăн хĕвелпе çунса тĕксĕмленнĕ сăн-пичĕ çуталать, икĕ рет шурă шăлĕ ялтăрать. Çапăçура çавтери хăюллăскер, вăл, çĕр çинче лăпкă та йăваш, хăйне именсе тыткалать. Çавăнпа ăна тусĕсем тата ытларах хисеплеççĕ те юратаççĕ.

Унăн эскадрильинчи летчиксен йышĕ—çамрăксем. Терехин хăй те çамрăк-ха — вăл 25 çулта кăна. Вăл Пенза облаçне кĕрекен Лопатин районĕнчи Чардыма ялĕнчен. Унăн ашшĕпе амăшĕ халĕ те çавăнта пурăнаççĕ. Вĕсем колхозниксем. Николай Терехинăн пурнăç çулĕ нимĕнпе те уйрăмăн палăрса тăмасть: шкул, пионер отрячĕ, унтан 10 çул комсомолра, ертсе пыракан ĕçсенче.

Çав çулсенче унăн пĕрехмай пĕр ĕмĕт — авиацине лекес, ниçта та мар, истребитель çине кăна лекес ĕмĕт пулнă. 18 çул тултармасăр авиацине илмĕç тесе пайтах вăл хумханнă. Ăна вĕçевçĕсен шкулне илсен, вăл вара каçса кайсах савăннă. Ку ĕç 1934 çулта пулнă.

Халĕ акă, Николай Терехин, хăйĕн юлташĕсемпе пĕрле хăй самолетне пăхса çаврăнса, мĕнле те пулин хăвăртрах çĕнĕ машина илесси çинчен шухăшлать. Чăн та, халĕ ăна çĕнĕ машина кирлĕ, мĕншĕн тесен, ку машинăна 60 çĕртен пуля çапса шăтарнă, унăн икĕ цилиндрĕ çĕмĕрĕлнĕ, урапиcем тытăнсах тăраймаççĕ, пропеллерне те пуля шăтарнă, самолет управленийĕ те пăсăлнă.

Тепĕр кунне каç умĕн 7 сехетре старший лейтенант Терехин татах сывлăша çĕкленет. Задача çавнашкалах — нимĕç бомбардировщикĕсен ушкăнĕн çулне картламалла, çав ушкăна çапса аркатмалла. Çанталăк ĕнерхи пекех йĕпхÿллĕ те пĕлĕтлĕ. Ĕнерхи пекех çав тĕксĕм пĕлĕтсем хушшинче тăшмана йĕрлесе тупма çăмăл мар.

Анчах, ĕнерхи пекех, старший лейтенант Терехин нимĕç бомбардировщикĕсен ушкăнне шыраса тупать те атакăлать ăна. Вăл чи хĕрринчи, чи çывăхрах вĕçсе пыракан бомбардировщик çине ывтăнать, ăна тÿррĕн тĕллесе перет те тÿрех стрелок-радиста вĕлерет. Кĕскен те тÿррĕн, черет хыççăн черет тăхлан вăркăнтарать Терехин. Бомбардировщик аялалла тĕшĕрлсе анать, çĕр çинче çурăлса кайса тăшман самолетĕнчен çулăм кăна кĕрлесе каять.

Анчах умра — нимĕçсен тата икĕ бомбардировщикĕ. Вĕсене вĕçертме юрамасть. Терехин çав тискер кайăксене хăвалать. Çывăхри пĕр бомбардировщикĕ çине вут тăкать, анчах унăн патронсем пĕтсе çитеççĕ! Халĕ ĕнтĕ тăшман тарма пултарать. Анчах апла пулма пултараймасть-çке-ха! Тăшмана кирек мĕнле хакпа та, кирек мĕнле майпа та пулин пĕтермелле.

Секундăн палăрми пĕр саманчĕ хушшинче Николай Терехин асĕнче юлашки кунсен событийĕсем çиçсе иртеççĕ, унăн куçĕ умне тăван çĕршывшăн, совет халăхĕн чысĕшĕн паттăррăн çапăçса вилнĕ юлташĕсен сăнĕсем тухса тăраççĕ, фашистсем пирĕн çĕрсем çинче чĕртсе янă пушарсен тискер картинисем çулăмланса тухаççĕ. Хăй пĕтсессĕн те тăшмана вĕçертмелле мар, ăна вĕлермеллех пырса çапмалла, — çак туйăмпа çулăмлăн хастарланса, хăй пĕтессине те витĕрех курса тăрса, Николай Терехин хăйĕн истребительне, таран пек, тÿрех фашист бомбардировщикĕ çине ывтăнтарать.

Тарма тытăннă фашист самолечĕн моторĕнчен çунса тухакан газсен таппи Терехина кăшт аяккарах сулăнтарса ярать, вăл вара хăй самолечĕн çуначĕпе тăшманăн моторне мар, хÿрине пырса касать. Нимĕç бомбардировщикĕ аялалла вăркăнни яланлăхах асра юлать. Терехин самолечĕн сылтăм çуначĕ çÿлелле хайăрлса çĕкленет, лÿчĕркенет.

Çапах та истребителе тытса пыма пулать-ха. Малта тăшманăн юлашки бомбардировщикĕ. Ăна та çавăн пекех пĕтермелле! Урăх нимĕн çинчен шухăшламасăр Николай Терехин бомбардировщик патне çиçĕм пек çывхарса пырать. Унăн истребительне нимĕç стрелокĕ сапакан тăхлан пыра-пыра çапать. Терехин кабина бортне васкавлăн та çивчĕн уçса ярать, хăйне çыхса лартнă чĕнсене вĕçертет, çамки çинчен куçлăхне илсе ывăтать те хăйĕн истребительне çавăнтах тăшман бомбардировщикĕ çине пырса тăрăнтарать. Лош тискер-кайăк арканса кайса татăк-кĕсĕк пулать.

Анчах Терехинăн харсăр машини те саланса каять. Терехин хăй вара çавăн пек вăйлăн пырса çапăннипе тăнран кайнăскер, управлени çине тăрăнса çамкине çĕмĕрнĕскер, аялалла ывтăнать. 400 метр çÿллĕшĕнче вăл, пĕтĕмпех тăна кĕрсе, парашютне уçса ярать.

Вăл хăй айĕнче икĕ нимĕç парашютисчĕ çĕре анса çитсе тарма тытăннине курать. Анчах вĕсем тараймĕç! Акă нимĕç летчикĕсем красноармеецсен аллисене лекеççĕ, Терехин çакна курса савăнать.

Хăй те вăл çав алăсенех лекет. Анчах уншăн совет çыннисен аллисем мĕнтери çепĕç те тăван!

* * *

Вăрçă пуçланни — икĕ эрне, старший лейтенант Терехин вуншар боевой вĕçев тунă ĕнтĕ.

Халĕ вăл тăшман мĕнлине, фашистла авиаци мĕнлине лайăх пĕлсе тăрать. Нимĕç летчикĕсем тÿрех çамкаран пырса çапнине юратмаççĕ, йышăнмаççĕ, кĕмеççĕ вĕсем кун пек çапăçăва; вĕсем, пĕр сăмахпа каласан, çапăçуран пăрăнаççĕ. Вĕсем хăйсен йышĕ пирĕннинчен виç-тăватă хут ытларах пулсан кăна тапăнаççĕ, вăрă-хурахла, кĕтмен çĕртен, вăрттăн тапăнма пăхаççĕ. Анчах ку та вĕсене пулăшмасть. Фашистсене сывлăшра та çĕр çинче те çапса аркататпăр.

ВЛ. СТАВСКИЙ.

Действующи арми.

Приказа вырăна илсе çитернĕ

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлĕн 10-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Батальонпа çыхăну тытасси татăлнă. Комбат донесенийĕсене парса тăнă çĕрелле тăтăшах артиллерирен, пăшалтан тата пулеметран персе тăни, минăсем çурăла-çурăла кайни илтĕннĕ. Батальон командирĕ патне янă связистсем каялла таврăнман. Противник батальона, ăна пулăшса тăракан подразделенисенчен уйăрса илме шутланă. Çапăçу пынă çĕре çийĕнчех часть командирĕн приказне илсе çитермелле. Çак ответлă заданине пурнăçлама кĕçĕн лейтенанта Сухина хушнă.

Тепĕр темиçе минутăран Сухин юлташ, икĕ боецпа пĕрле, вăрмана кĕрсе çухалнă. Автоматсенчен персе вĕсен çулне часах пÿлсе лартнă. Пур енчен те пулясем шăхăра-шăхăра иртнĕ. Боецсене чулсем хушшине пытарса, Сухин юлташ пĕчченех малалла хырăм тăрăх шунă. Белофинсен снайперĕсем ун çине йывăççен тăррисенчен пеме пуçланă. Сухин юлташ тĕл персе белофинсен пĕр «кукукне» персе антарнă.

Каллех малалла. Каллех çĕнĕ чăрмав: пысăк чул хыçĕнчен пулемет шатăртатма тытăннă. Ăна тепри пулăшнă. Сухин çĕр çумĕпе тÿрех тăшман çинелле шăвăнса пынă, ăна гранатăсемпе пĕтерсе тăкма хатĕрленнĕ. Чулсем патне çитесси 15 метр çеç юлнă. Тăшман салтакĕсен пуçĕсем те курăннă.

— Вăхăт!

Пĕр граната хыççăн тепри çурăла-çурăла кайнă, тăшман автомачĕсем яланлăхах шăпланнă. Малалла пынă чухне Сухин каллех минометсенчен пенине тĕл пулнă. Персе тăракан вырăнтан аякран çавăрăнса иртсе, вăл утма май çук шурлăхлă вырăн урлă хырăм тăрăх шуса пынă.

Юлашкинчен, малта пирĕннисем курăннă. Тепĕр темиçе минутăран приказа батальон командирне тыттарнă.

Капитан Гастело

Июлĕн 6-мĕшĕнче тулçутăлнă чухне фронтăн тĕрлĕ участокĕсенче летчиксем репродукторсем умне пухăннă. Мускаври радиостанци каланă, диктор сăмахинченех вăл тахçан паллакан çын пулни паллă пулнă, тÿрех килти, Мускаври пурнăç туйăмĕ аса килнĕ. Диктор капитан Гастелон геройла ĕçĕсем çинчен кĕске пĕлтерÿ вуласа панă. Фронтăн тĕрлĕ участокĕсенче çĕршер çын унăн ятне асăннă.

— Гастело? Ку пирĕн капитан çинчен вĕт.

Николай Францевич Гастело сталинла соколсен пысăк тата туслă çемьин членĕ пулнă.

Вăрçă пуçланиччен чылай малтан вăл ашшĕпе пĕрле Мускаври заводсенчен пĕринче ĕçленĕ чухне ун çинчен çапла каланă: «Ăна хутте ăçта ларт— вăл пур çĕрте те пример».

Ку вăл хăйне йывăрлăхсенче воспитани паракан, хăйĕн вăйĕсене пысăк ĕç валли пуçтарнă çын пулнă.

Николай Гастело лайăх, пултаруллă çын пулнă. Военнăй летчик ятне илсенех, вăл çав хисеплĕ ята ĕçпе çирĕплетнĕ. Вăл паллă çын пулман, анчах та паллă çын пуласси патне хăвăрт кайнă.

1939 çулта вăл белофинсен çар заводĕсем çине, кĕперсем çине, дотчĕсем çине бомбăсем пăрахнă, Бессарабире, Румыни боярĕсем çĕршыва çаратса пĕтерессине чарма, вăл хамăрăн парашютлă десантсене антарса хăварнă.

Отечественнăй аслă вăрçăн малтанхи кунĕсенчех Гастело хăйĕн эскадрильипе фашистла танковăй колоннăсене çапса çĕмĕрнĕ, çар объекчĕсене арката-арката тăкнă. Кĕперсене турпас пек çĕмĕрнĕ.

Капитан Гастело çинчен авиаци чаçĕсенче мухтавлă сăмах саралнă. Сывлăшри çынсем пĕр-пĕрин çинчен хăвăрт пĕлеççĕ.

Капитан Гастело юлашки вăхăтра тунă чаплă ĕç çинчен нихăçан та манас çук.

Июлĕн 3-мĕшĕнче капитан Гастело хăйĕн эскадрильипе сывлăшра тăшмана хирĕç çапăçнă. Инçетре, çĕр çинче те вăрçă пынă. Противникăн моторизованнăй чаçĕсем Совет çĕрĕ çине кĕрсе кайнă. Пирĕн авиаци тата артиллери противнике малалла кайма чарнă. Хăй сывлăшра çапăçнă пулин те Гастело çĕр çинчи вăрçăна та куçран вĕçертмен.

Танксем пуçтарăнса тăни, бензин цистернисем пĕр çĕре капланни тăшман вăрçă ĕçĕсенче ăнăçлăх тăвайманни çинчен каланă.

Пĕр шиксĕр Гастело сывлăшра хăйĕн ĕçне туса пынă. Анчах та тăшманăн зениткисен заряччĕ унăн самолечĕн бензин бакне ăнсăртран çĕмĕрнĕ.

Машина вутра. Çăлăнăç çук.

Мĕнле капла, хамăн çула çакăнпах пĕтерес-ха манăн?.. Тăшман йышăннă территори çине парашютпа сиксе, намăслăн тыткăна лекеси-ха манăн! Çук, ку çăлăнăç мар!

Капитан Гастело хулпуççи çинчи ременĕсене туртмасть, çунакан машинăна пăрахса хăвармасть. Вăл хăйĕн çунакан самолетне аялалла, çĕр çине, бензин цистернисем патнелле çиçĕм пек илсе пырать. Летчик умĕнче çулăм ялкăшать. Çапах та Гастелон кăварпа асапланакан куçĕсем витĕр кураççĕ-ха, пиçсе кайнă аллисем çирĕп. Пĕтекен самолет вилекен пилот аллине итлет, вăл мĕн хушнине тăвать.

Акă çапла пĕтет пурнăç — аварипе те мар, тыткăна лекнипе те мар,—геройла ĕç тунипе.

Гастело машини цистернăсемпе машинăсен ушкăнĕ çине хăюллăн пырса ÿкет, хăлхана илтми тăвакан взрыв çапăçу сывлăшне нумайччен чĕтретет. Тăшмансен цистернисем çурăлса арканаççĕ.

Геройăн чыслă ятне — капитан Николай Францевич Гастелона асрах тытар.

Унăн çемьи хăйĕн ывăлне тата упăшкине çухатрĕ, тăван çĕршывшăн вăл герой пулчĕ.

Сталинла соколсем хушшинче хăйĕн вилĕмне тăшмана нимĕн хăрамасăр вăйлăн çапни вырăнне хурса шутланă çынăн геройла ĕçĕ ĕмĕрлĕхех юлать.

П. ПАВЛЕНКО, И. КРЫЛОВ.

(«Правда» хаçат)

Рейс вĕçленнĕ

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлĕн 10-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Мотор кĕрлеме пуçланă. Истребитель хăвăрт çÿлелле çĕкленнĕ. Н-ски авиачаçри летчик кĕçĕн лейтенант Алексей Хлобыстов боевой машинăна сăнама тытăннă.

Ирхине 5 сехет пулнă. Лайăх маскировка тунă аэродромра истребительсем вĕçсе хăпарма хатĕр тăнă. 15 километр хушши вĕçнĕ хыççăн, Хлобыстов кÿлĕ патне çитсе тухнă. Вĕçĕмсĕр анлăн сарăлса выртакан кÿлĕ тĕлĕнче вăл тĕрлĕ условисенче вĕçнĕ чухне мотор мĕнле ĕçленине тĕрĕслеме тытăннă.

Высший пилотаж фигурисене летчик пĕрин хыççăн теприне тунă. Сасартăк унăн куçне шыв çинче икĕ мĕлке курăнса кайнă. Хлобыстов тинкерсе пăхма пуçланă, вăл фашистсен икĕ самолетне курнă. Кÿлĕ патĕнче мотор сасси пит начар илтĕннипе усă курса, бомбăсем тиенĕ фашистла çăхансем кÿлĕ хĕрринчен инçех мар çĕрте сыхланулăн вĕçнĕ.

Советăн çамрăк летчикĕ нумай шухăшласа тăман: вăл питех те хăвăрт пикировка тунă тата çиçĕм пек хăвăртлăхпа самолета атакăланă, лешĕ, «Юнкерс-88» йышши икĕ моторлă самолет пулнă. Фашистсен летчикĕ, ун çине пере-пере, çÿлелле хăпарма пуçланă. Хлобыстов боевой разворот тунă та тăшман çине пеме пуçланă. Çулăм çавăрса илнĕ пĕр «Юнкерсĕ» кÿлĕ çине ÿкнĕ хыççăн, Хлобыстов тепĕр самолечĕ çине ыткăннă. Совет истребителĕ пачах кĕтмен хушăран пырса тухнинчен хăраса, фашистсен летчикĕ хăвăрттăн вĕçсе тарма пикеннĕ.

Кĕçĕн лейтенант Хлобыстов хăйсен аэродромĕ патне çывхарсан, пĕрре çаврăнса илсе çĕре анса ларнă, авиазвено командирне çапла пĕлтернĕ:

— Рейса вĕçленĕ. Мотор отлично ĕçлет, ăна боевой условисенче тĕрĕсленĕ...

Командир истребитель çинче пулясем шăйăрса кайнă вырăнсем çине пăхса илнĕ те, çапăçура пĕррремĕш хут пулнă ятпа советăн çамрăк соколне сывлăх сунса саламланă.

Пĕррремĕш рангри техник-интендант **А. КРАШКЕ.**

Вут-çулăмпа тата гусеницăсемпе

Пĕр сехет каярах танк çапăçуран тухнă та вăрманта тăнă. Унăн тĕреклĕ башни тĕлĕнче чăрăшсем ÿпĕнсе тăнă.

Пĕтĕм экипаж пĕр çĕре пуханнă. Машина командирĕ лейтенант Лукин — хăюллă сăнлă, кĕреш юман пек тĕреклĕ çын. Вăл Финлянди вăрманĕсенчи çапăçусен чаплă шкулĕнче çирĕпленсе тухнă.

Пывăççен хÿтлĕхĕнче унăн боевой тусĕсем вырнаçса ларнă: танкăн механик-водителĕ Филалеев, Горловка рудникĕнчи шахтер, оруди командирĕ — чаплă стрелок, Хĕрлĕ Çара киличчен чугунçул работникĕ пулнă Ильяков, моторист Краснощеков тата радист Филиппов.

Танкистсем çапăçу хыççăн канаççĕ. Вĕсем пурте маттур, хаваслă.

Лейтенант Лукинăн танковăй экипажĕ нумай мухтавлă боевой ĕçсем тунă. Пĕр хут çеç мар вăл противнике хирĕç атака тунă, ăна вут çулăмпа, гусеницăсемпе çĕмĕре-çĕмĕре тухнă.

Нумаях пулмасть противникăн танклă пысăк вăйĕсене хирĕç уйрăмах хĕрÿллĕ çапăçу пулса иртнĕ. Фашистла пуçкасансем соединени штабне виçĕ енчен хупăрласа илнĕ пулнă. Тăшман танкĕсен колоннинчен ултă машина уйăрăлса тухнă. Вĕсем лейтенант Лукинăн танкĕ патнелле пынă, ăна тыткăна илесшĕн пулнă. Машина командирĕ çапăçăва кĕме йышăннă. Лейтенант приказĕ тăрăх механик-водитель машинăна мĕнпур хăвăртлăхпа тапратса янă, атакăлакан противнике хирĕç вирхĕнтернĕ. Хăйпе тăшман машинисем хушши 150 метр юлсан, совет танкĕ пеме пуçланă. Оруди командирĕ хăй питех те тĕл пеме пĕлнине татах тепĕр хут кăтартса панă. Персе янă иккĕмĕш снаряд фашистсен малти танкне стройран кăларнă, тепĕр самантран ăна вут хыпса илнĕ.

— Пар-ха, халĕ эпĕ ĕçлем ĕнтĕ, — тенĕ Лукин, оруди командирĕ Ильяков вырăнне тăрса.

Лукин кăларса янă снаряд тăшманăн татах тепĕр танкне стройран кăларнă.

Взрывсем кĕрленĕ вăхăтра час-часах çакăн пек сăмахсем илтĕннĕ:

— Çул çинче цель куратăп.

— Броньăна çĕмĕрекен снаряд пар!

— Перетĕп..

— Цель куратăп...

Цельсене механик-водитель сăнаса пынă. Вăл хăвăрт тата пĕлсе маневрсем тунă. Тăшман нумай кăларса янă снарядсем машинăна лекеймен. Стрелок тата оруди командирĕ пĕр чарăнса тăмасăр ĕçленĕ. Тарăхса çитнĕ тăшман хăйĕн сыхланса юлнă машинисен орудийĕсенчен тата противотанковăй икĕ орудирен совет танкĕ çине снарядсем тăкма пуçланă. Анчах та фашистсен снарячĕсем пирĕн танкăн бронине çĕмĕреймен, ăна сиен кÿреймен.

Противник вара танкăн борчĕ, башни çине пеме пуçланă. Вăл гусеницăсем çине тĕллесе пенĕ, хăватлă танка кăлăхах стройран кăларма тăрăшнă. Анчах танк снарядсем пырса ÿкекен вырăнсенчен вăхăтра туха-туха кайнă. Противотанковăй тупăн пĕр снарячĕ гусеница çине пырса лекнĕ, анчах та вăл машинăна чарса лартмалла сиен кÿреймен.

Тăшманăн ултă танкне хирĕç пирĕн пĕр танк çапăçнă çĕрте совет танкисчĕсем Лукин тата унăн боевой тусĕсем çĕнтерсе тухнă. Вунвиçĕ снаряд кăларса ярса, вĕсем фашистсен тăватă танкне пĕтерсе тăкнă, противникăн противотанковăй тупписене тата фашистла вояксене хăйсене те гусеницăсемпе таптаса лапчăтнă. Аркатса тăкасран çăлăнса юлнă 2 танкĕ пăрахса тарнă.

Пĕтĕм ротăпа тачă çыхăнса кĕрешсе, совет танкĕн экипажĕ противникăн атакине сирсе яма пултарнă, тăшмана каялла инçете хăваласа янă.

— Противникăн вут-çулăмĕнчен машина тĕрĕс-тĕкел тухрĕ, — тет Лукин. —Вăл тăван çĕршыв мухтавĕшĕн татах та нумай ĕçлĕ-ха.

Тул çутăлса килнĕ вăхăтра танк каллех çапăçăва тухса кайнă.

М. ГЕНКИН.

Действующи арми.

(«Известия» хаçатран).

Нимĕçсен тыткăна лекнĕ летчикĕсемпе калаçни

Вĕсене хăйсем таптаса лапчăтма хатĕрленнĕ хитре те эрешлĕ чечексем патĕнчен, хăйсем вĕлерсе тăкма шутланă ачасем патĕнчен, хăйсем бомбăсем пăрахса вĕлерме хатĕрленнĕ пирĕн çынсем патĕнчен илсе пынă. Вĕсене хăйсене вĕçсе çитме май килмен пирĕн çĕршывăн кăнтăрти пĕр хула урамĕ тăрăх илсе пынă. Нимĕç фашисчĕсен летчикĕсене — пикирующи «Юнкерс—88» бомбардировщикĕн экипажне допрос тумалли пÿлĕме илсе пынă. Вĕсем пурте пуçĕсене усса тăнă, темскершĕн кансĕрленнĕ, куçăйăн тĕксĕмленсе пăхнă. Фашистсен летчикĕсен поведенинче германецсемшĕн «уйрăмах паллă качество» пулман. Вĕсем пурте тĕлсĕр иккеленнĕ.

Фашистсен летчикĕсем çинчи мундирсене кăвак тĕслĕ чи начар сукнаран çĕленĕ пулнă. Гитлерла çăткăнсен çухависем çинче—сарă петлицăсем, хулпуççисем çинче—тăхлан тĕслĕ кантпа çĕленĕ пысăках мар погонсем. Çапса антарнă самолет экипажĕн составĕнче çаксем пулнă: экипаж пилочĕ — старший фельдфебель Фриц Генинг, наблюдатель—фельдфебель Генрих Шмит, борт-механик—Конрад Бенике, радист-стрелок Иоганн Науман.

Фашистсен пикирующи «Ю-88» бомбардировщикĕ Совет çĕрĕ çине килсе пĕтнин историйĕ чылаях интереслĕ. Ку истори вăл пирĕн Сталинла соколсем фашистсен авиацине вăйлăн пырса çапса, вĕсене нихăçан та тÿрленмелле мар вăйлă суран тума пултарнине кăтартса парать. Вăрçăн саккăрмĕш кунĕнчех нимĕç командованийĕ хăйĕн французсен çĕрĕнчи пĕччен самолечĕсене васкасах ку енне куçарнă; вĕсене, канма вăхăт памасăрах, вăрçа кĕртсе янă.

Çапса антарнă самолет экипажĕ халиччен яланах Англие хирĕç çапăçнă. Британи островĕсем патĕнче çак самолет составĕнчи борт-механик вилнĕ. Июнĕн 30-мĕшĕнче ирхине ирех «Ю-88» бомбардировщик, французсен Париж çывăхĕнчи аэродромĕ çинче пулнăскер, çĕнĕ борт-механик илнĕ, унтан вара Краков хулинчен кăнтăр-хĕвелтухăç еннелле, пĕр инçех мар вырăна вĕçсе кайнă. Самолет кунта тĕттĕм пулнă çĕре тин çитнĕ. Июлĕн 1-мĕшĕнче вара, ирхине ирех ăна фронта—Хĕрлĕ Çара хирĕç çапăçма кăларса янă.

Çак çăхансем, звено составĕпе вĕçсе тухса, «хундкете» стройĕпе пынă. «Хундкете» тени—«йытăлла звено» тенине пĕлтерет.

Фашистсен малашнехи вĕçевĕ вĕсемшĕн хăюллăх пулман. Пĕр чугунçул тĕлне çитсенех, вĕсене пирĕн пехота пăшалтан пенĕ. Красноармеец винтовкинчен тухнă хăюллă пулясем самолетăн пĕтĕм корпусĕ витĕр шăтарса тухнă. Çĕмрĕк кантăкăн ванчăкĕсем наблюдательпе летчикăн аллисене амантнă. Н. хулин кăнтăр енче истребительсем атакăланă. Фашистсен самолечĕн бензин бакне персе тивретнĕ. Германи фашисчĕсем, тĕрлĕ маневрсем туса, каялла çавăрăннă. Анчах пирĕн истребитель ăна, ун патне сисмелле мар пырса, çавăрса илнĕ. Тăшмансен бомбардировщикĕн ирĕксĕрех аялалла анмалла пулнă, мĕншĕн тесен çÿлте ăна вилĕм кĕтнĕ. Ниçталла кайма аптăранă енне тăшмансен бомбардировщикĕ пирĕн истребитель анма хушнă çĕрех анса ларнă.

Фашистсен летчикĕсене, вĕсем çĕр çине ансассăнах, колхозниксем хăвăрттăн хупăрласа илнĕ.

Кам илсе килнĕ-ха вĕсене пирĕн çине, мĕн тума тапăннă-ха вĕсем пирĕн мирлĕ пурăнакан Совет çĕрĕнчи ĕç çыннисем çине?

Наблюдатель Генрих Шмит, 1908 çулта çуралнăскер, ĕлĕк строительнăй техник пулнăскер, питĕ нумай шухăшлать, çамкине йывăррăн картлантарать. Чылайччен чĕнмесĕр тăнă хыççăн тин хупă сасăпа ответлет:

— Пĕлместĕп. Эпĕ халь сирĕнтен нимĕн те ыйтасшăн пулман.

— Совет Союзĕ çине эсир вăрă-хурахла килсе тапăннă пирки Германи халăхĕ мĕн шухăшлать?

— Пĕлместĕп, халăхпа эпир çыхăнуллă пулман.

— Сирĕн салтаксем мĕн шухăшлаççĕ тата?

— Салтаксем вĕсем — салтаксемех, вĕсем шухăшламаççĕ. Анчах нумайĕшĕсем çапла калаççĕ: часрах пĕттĕрччĕ ку вăрçă. Вăрçă йăлăхтарчĕ пире.

Советсен мирлĕ çĕршывĕнчи халăхсене хирĕç мĕншĕн вăрçăпа тухни çинчен самолет командирĕ Фриц Генинг та нимĕн те пĕлмест. Вăл хăйĕн хулпуççийĕсене хĕстерсе илет, хытă иккеленет. Чылайччен чĕнмесĕр тăнă хыççăн çапла ответлет:

— Хамăр мĕншĕн вăрçнине эпĕ нимĕн те пĕлместĕп. Пире хушнă — çавăнпа çеç çапăçатпăр.

Фашистсен самолетне ертсе пыракан командирăн нимле идея та çук. Вăл кнопкăна пуснă хыççăн ĕçлеме пуçланă машина пек çеç: хушнă — çапăçать.

Гитлерла вăрă-хурах ушкăнĕнчи летчиксем пурте пĕр евĕрлех. Вĕсем пурте тахçантанпах ĕнтĕ хăйсен шухăшĕпе мар, хăйсен ĕмĕчĕпе мар пурнакан çынсем пек пулнă. Вĕсем халăхсене кураймасăр пурăнма вĕреннĕ.

— Çĕр çинче таса юнлă нимĕçсемсĕр пуçне урăх никамшăн та тăрăшмалла мар.

Наблюдатель Шмит калаçма пуринчен те ытларах юратать. Итальянецсем çинчен вăл хытă тарăхса каласа парать. Ун шучĕпе вĕсем фашистла Германишĕн тупă какайĕ вырăнне çеç.

— Кун çинчен эпир тÿррĕнех çырмастпăр,—тет вăл,— çапах та вăл уçăнах палăрать.

Французсем çинчен вăл çапла калать:

— Гитлер вĕсен хырăмĕнче йĕрке туса çитерсен, вĕсем кунпала килĕшмерĕç. Куратăр ав, вĕсем эпир унта пыриччĕнех питĕ нумай çиме хăнăхнă имĕш...

Шмит тата экипажăн ытти членĕсен шучĕпе, румынсем те, чехсем те, словаксемпе венгерсем те тупă какайĕ çеç пулса тăраççĕ иккен. Генрих Шмит та, Фриц Генинг пекех, пур халăхсем те Германи фашизмне пăхăнса тăмалла тесе шутлать. «Гитлер çавăн пек тăвасшăн»—тет наблюдатель Шмит.

Нимĕç салтакĕсемпе летчикĕсен пурнăçĕпе юнĕ çинче кам пуйса пыни паллă-ши çак нимĕç летчикĕсене?

Шмит тата Генинг нимĕн те ăнланмаççĕ. Мĕншĕн тесен вĕсене кун çинчен шухăшлама никам та ирĕк паман. Гитлер тата унăн вăрă-хурахла çăханĕсем çак юлашки вăрçăсем вăхăтĕнче халăха макăртса, халăх юнне ĕçсе тунă пуянлăхсем çинчен пĕлсен, вĕсем тĕлĕнмеллипех тĕлĕнеççĕ.

Шмит пуçне усать:

— Пире нимĕн те каламаççĕ. Пире хушаççĕ çеç.

Совет Союзне хирĕç чи малтанхи хут вĕçсе тухнипех, çак ăс-тăн тĕлĕшĕнчен мăкалнă этемсене чылай шухăшлаттарнă.

«Франције хирĕç çапăçнă вăрçăра, — тет Шмит, — эпир вĕсене çĕнтерессе шансах тăнă. Анчах, вырăссемпе çапăçнă çĕрте вара...

Вăл каланă çĕртех чарăнса тăрать те, темскер пулнă пек, тарăннăн сывласа илет.

— Ку ача вăййи мар. Калама çук йывăр ку. Çавăнпа та пуль ĕнтĕ пире Францинчен хăвăртрах илсе килчĕç кунта.

— Тĕрĕсрех каласан? Тен кам пĕлет, вăрçăн малтанхи кунĕсенчех Совет авиацийĕ фашистсен 1.500 самолетне пĕтерсе тăкнă пирки пулĕ?

Шмит пĕтĕмпех иккеленсе тăрать. Вăл нумай хушă чĕнмесĕр ларать.

— Германишĕн питĕ пысăк çухату, — тет юлашкинчен вăл.

Кайран тин вăл уçăмлăн юмахлама пуçлать, сăмахсене питĕ хăвăрттăн калать:

— Салтак политика çинчен юмахламалла мар. Политика çинчен калаçма пирĕн право çук.

Радист Иоганн Науман кĕтмен çĕртенех çапла хушса хурать:

— Эпир сирĕн çĕр çинчи вăйсенчен хăраса тăратпăр. Сывлăшра та çавах унтан кая мар шикленетпĕр. Сирĕн авиаци... сирĕн летчиксем... эпир вĕсемпе тĕл пуласран пăрăнса юлма тăрăшатпăр.

Шмит хăйĕн хăвăрт калаçăвĕпе радиста калаçма пÿлет. Колхозниксем вĕсене, Германин тăватă летчикне, епле хупăрласа илнине тата тыткăна лекнине астуса, вăл çапла хушса хурать:

— Вырăссем пире питĕ тĕлĕнтерчĕç. Вĕсем хăйсем патне тыткăна лекнĕ çынсемпе çавтери ырă кăмăллăн калаçаççĕ.

— Çакă çеç тĕлĕнтерчĕ-и вара сире?

— Çапăçăва сирĕн пурте хатĕр. Эпир ăна хамăр патăрта нихăçан та курман. Шмит каланипе килĕшсе, ыттисем пурте пуçĕсене çăмăллăн таяççĕ.

Вĕсем пурте пуçĕсене усса лараççĕ. Кунта халь вĕсен пуçĕсем тăррине яланах çакăнса тăракан фашистла патак çук. Совет хĕçпăшалĕ хăватлăн янранă сасса илтнĕ хыççăн, Совет халăхне хирĕç юнлă Гитлер пуçарнă вăрă-хурахла тискер вăрçă епле мухтавсăррине вĕсем аванах ăнланса илме пуçлаççĕ.

М. СУВИНСКИЙ.

(«Известия» хаçат).

Действующи арми.

Историллĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ событи

ССР Союзĕпе Великобритани хушшинче тунă килĕшӳ — историллĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ событи. Икĕ питех те вăйлă государство, экономикăллă тата вăрçă тĕлĕшĕнчен вĕçĕмсĕр нумай пуян ресурссем тытса тăракан государствăсем, гитлерла Германие хирĕç, юнлă фашизма хирĕç кĕрешнĕ çĕрте пĕр çĕре пĕтĕçрĕç. Эпир, совет ученăйĕсем, килĕшĕве хĕрӳллĕн саламлатпăр, çав килĕшӳ ултавлă тăшмана çĕмĕрсе тăкас ĕçе хăвăртлатасса шанса тăратпăр.

ССР Союзĕпе Великобритания Европăри, Америкăри, Азири, Африкăри тата Австралири мĕнпур чи лайăх çынсен кĕрешӳне пуçарса ертсе пыраççĕ. Прогрессивлă тата ĕçлĕ пĕтĕм этемлĕх — Гитлер ордисене хирĕç тăрать. Тӳрĕ кăмăллă та культурăллă мĕнпур çынсем — союзниксемпе тăвансем — паян фашистла пусмăр айĕнче асапланакан халăхсене часрах ирĕке кăларас шухăш-кăмăлпа пурăнаççĕ.

Культура, цивилизаци умне, этемлĕх мухтанса савăнма тивĕçлисен пурин умне те, пысăк хăрушлăх тухса тăчĕ. Тискер, юнлă варварсем этемлĕх кĕрешсе тунă питех те аслă пуянлăхсене, наукăна, искусствăсене, миллионшар çынсен мирлĕ те ĕçлĕ пурнăçне хăратса тăраççĕ. Çак хăрушă самантра тĕнчери халăхсем хаяр та ирсĕр тăшмана хирĕç кĕрешме пĕрлешеççĕ. Çак тăшмана çĕр пичĕ çинчен шăлса ывăтĕç.

Академик В. Л. КОМАРОВ.

СССР Наукăсен Академийĕн Президенчĕ.

Германири шухăш-кăмăлсем

ЛОНДОН, июлĕн 13-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентствин корреспонденчĕ çапла пĕлтерет: Германирен Лиссабона пырса çитнĕ пĕр çын Германири тĕрлĕ çынсем хушшинче питех те лăпкă марри çинчен пĕлтернĕ. Çак лăпкăсăрлăх вăл Англи самолечĕсем бомбăсем пырса пăрахнипе нимĕçсен пысăк çухатусем пулнă май тата хĕвелтухăçĕнчи фронтра Гитлер çынсене çавтери нумай пĕтерсе тăкассинчен шикленнĕ май вăйланса пырать. Росси çине тапăнни нумай нимĕçсемшĕн кĕтменлĕх пулса тăнă, вĕсем çакна йăнăш тесе шутлаççĕ. Хĕвелтухăçĕнчи вăрçă нимĕçсемшĕн усăллă мар сарăлса пыни çинчен Германире ăнланаççĕ. Фашистла пропагандистсем вăрçă часах вĕçленесси çинчен каланине никам та ĕненмест, хальхи вăхăтра халăхсем вăрçă вăрăма каясран шикленеççĕ.

Франци писателĕ Жан-Ришар Блок каласа пани

Францири паллă писатель Жан-Ришар Блок, нумаях пулмасть Францин оккупациленĕ зонинчен ССР Союзне килсе çитнĕскер, ТАСС корреспондентне çапла каласа кăтартнă:

— Эпĕ Францин оккупациленĕ зонинче вунă уйăх хушши пурăнни тата нумаях пулмасть Германи урлă тухса килни мана çапла çирĕплетсе калама май параççĕ: июнĕн 22-мĕш, вырсарникун, фашистла Германишĕн тата унăн çарĕшĕн шанчăка çухатнă кун пулнă. Июлĕн 13-мĕшĕнчи вырсарникун, ăссăр авантюра пуçланнă хыççăн çитсе тăнă виççĕмĕш вырсарникун çинчен мĕн калас-ха вара? Çак кун Совет Союзĕпе Британи хушшинче килĕшӳ туни çинчен фашистла Германипе унăн çарне хăрушă, пачах та кĕтмен хыпар çинчен пĕлтернĕ.

Геббельс хăйĕн пĕтĕм пропагандине çак никĕс çинче туса йĕркеленĕ: ССР Союзне хирĕç хĕреслĕ похода тухмашкăн пĕтĕм Европа Гитлер тавра пĕрлешет пулать. Гитлера ĕненекен нимĕçсем татах та пур пулсан мĕн-ха вара, июлĕн 13-мĕш вĕсемшĕн траур кунĕ пулĕ.

(ТАСС).

Июлĕн 13-мĕш.

Совет Союзĕпе пĕр шухăшлă пулнине кăтартакан движени

ЛОНДОН, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). Совет Союзĕн Лондонри посольстви кашни кунах заявленисем, çырусем, телеграммăсем йышлăн илет, вĕсенче Совет Союзĕпе пĕр шухăшлă пулни тата Хĕрлĕ Çар геройла çапăçни пирки Англи халăхĕ тĕлĕнсе савăнни çинчен каласа параççĕ. Вĕсенчен хăшне-пĕрне машинкăсем çинче пичетлесе, хăшпĕрисене — хут татăкĕсем çине карандашпа çырнă. Çырусемпе телеграммăсенче Хĕрлĕ Çар фашистла захватчиксене тĕпĕ-йĕрĕпех çĕмĕрсе тăкассине шанса тăни тапса тăрать.

Посольствăна Индири прогрессивлă писательсен ассоциацийĕнчен саламлă çыру пынă, вăл çыру çине ассоциаци секретарĕ алă пуснă. «Эпир,—тесе каланă çав документра,—хамăрăн юлташсем—Совет Союзĕнчи ĕçлĕ интеллигенци патне — совет халăхĕн шанчăклă ывăлĕсем, ССР Союзĕнчи халăхсен культурăллă идейисене сыхласа усракансем патне салам яратпăр. Кĕнекесене çунтарса яракансене, интеллигенци деятелĕсене ссылкăсене, каторгăсене, концентрациллĕ лагерьсене яракансене тата халăх ăс-тăнне минретме хăтланакансене хирĕç кĕрешнĕ çĕрте эпир сирĕн çине тĕнче культурин авангарчĕ çине пăхнă пек пăхатпăр. Аслă Совет Союзĕ фашизм вăйĕсене мĕн çĕнтеричченех кĕрешме пулатпăр эпир».

Ковентрири тред-юнионсен совечĕ хăйĕн саламлă çырăвĕнче çакна шанса тăрать: Совет Союзĕн Хĕрлĕ Çарĕ, Тинĕс-Çар Флочĕ тата сывлăш-çар вăйĕсем тăшмана аркатса тăкмаллах çапса аркатĕç. «Эпир сире пур енчен те пулăшма пулатпăр, мĕншĕн тесен сирĕн кĕрешӳ çав вăхăтрах пирĕн кĕрешӳ пулса тăрать».

Посольство Австралирен янă телеграммăна илнĕ, унта çапла каланă: Ньюкаслра (Çĕнĕ Кăнтăр Уэльс) пулнă пысăк митингра Гитлера хирĕç кĕрешнĕ çĕрте Хĕрлĕ Çара пур енчен те пулăшма пулни çинчен калакан резолюци йышăннă.

Уоррингтонри (Ланкашир) железнодорожниксен нациллĕ союзĕн отделенийĕ янă çырура совет халăхĕн паттăрлăхĕнчен тĕлĕнсе савăнни çинчен каланă.

Посольство Совет Союзĕпе пĕр шухăшлă пулни çинчен калакан резолюцисене Англири тĕрлĕ организацисенчен, çав шутра Хĕвеланăç Шотландири çĕвĕçсен нациллĕ союзĕн отделенийĕнчен, «Раша тудэй» обществин отделенийĕнчен те, Хэндонри (Лондон) муниципальнăй учрежденисенче ĕçлекен работниксен тред-юнион организацийĕнчен, Лондонри деревообделочниксен тред-юнионсен пĕр организацийĕнчен тата ыт. те илнĕ.

Совет самолечĕсем Констанца çине пырса тапăнни

ДЕЙСТВУЮЩИ ФЛОТ, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). Капитан Семенюкăн подразделенийĕ Констанца çине кайса тапăнма вĕçсе тухнă. Самолетсен айĕнче çăмăл пĕлĕтсем ишсе пынă, тинĕсе летчиксенчен хупăрласа тăнă. Пĕлĕт тĕтĕмĕ витĕр кăштах тăшман çыранĕ курăннă. Çак вăхăтра «Хейнккель—113» йышши истребительсем вĕçсе тухнă. Вĕсем техникăн чи юлашки çитĕнĕвĕ тăрăх хĕçпăшалланнă çĕнĕ машинăсем пулнă. Совет самолечĕсен подразделенийĕ çине нимĕçсен 14 истребителĕ вĕçсе пынă.

Тăшмансем пирĕн бомбардировщиксен стройне пăсасшăн пулнă. Анчах та вĕсен ĕçĕ ăнăçман. Совет штурманĕсемпе стрелок-радисчĕсем «Хейнккельсем» çине вăйлăн пеме пуçланă. Акă пĕр «Хейнккелĕ» аялалла чăмнă, тĕтĕмлĕ йĕр хăварса персе аннă. Тепĕр истребителĕ те хăйне валли тинĕс тĕпĕнче масар тупать.

Совет самолечĕсем цель патне çав стройпах сывхарса пынă. Германи истребителĕсем татти-сыпписĕр атакăлаççĕ, анчах та ăнăçсăр. Тепĕр «Хайнккель» тинĕсе персе анать, ăна лейтенант Беликовăн экипажĕ çапса ӳкернĕ. Тăшманăн пилĕкмĕш самолетне персе антарнă. Летчик Ушаковăн экипажĕ татах тепĕр икĕ истребителе персе антарать.

Пирĕн самолетсем хăйсем малтан тытнă çулпах пыраççĕ. Вĕсем тавра противник зениткисен снарячĕсем çурăлма пуçлаççĕ. Противникăн истребителĕсем халĕ ĕнтĕ уйăрăлса юлнă. Совет самолечĕсем Констанца çине вĕçсе çитнĕ. Бомбăсем питех те тĕл пырса ӳкеççĕ. Пĕлĕт çинелле вут-çулăмпа хура тĕтĕм хăпарать.

Капитан Семенюк хăйĕн подразделенине каялла илсе килет. Самолетсем пурте пур. Акă вĕсем малти машина çумне пырса пĕрлешеççĕ. Кунта вĕсене каллех «Хейнккель-113» истребительсем кĕтеççĕ. Анчах та нимĕçсен 14 машининчен 5 самолет кăна тăрса юлнă: çиччĕшне персе антарнă, иккĕшĕ таçта тарса пытаннă. Стрелок-радистсемпе штурмансем каллех тăшмана кĕтсе илме хатĕрленнĕ, анчах та «Хейнккельсем» уççăнах атака тума хăймаççĕ. Вĕсем пирĕн самолетсем хыçĕнче, совет пулемечĕсем персе лектерме пултаракан вырăнтан инçетре вĕçсе пыраççĕ. Совет самолечĕсенчен пĕрерĕшĕ уйăрăлса юлмĕ-ши, теççĕ пулмалла.

Пирĕн самолетсенчен пĕри те уйăрăлса юлман. Хĕрлĕ çăлтăрлă бомбардировщиксем сиен курмасăр, çухату тумасăр хăйсен базине вĕçсе таврăннă.

Пысăк ĕç тухăçлăхĕ

КУСЛАВККА. Комбинат коллективĕ нихăçанхинчен те пысăк çĕкленӳпе ĕçлеме тытăнчĕ. Çурçул планне июнĕн 28-мĕшĕнче 100 процент ытла тултарчĕç. СССР Верховный Совечĕн депутачĕ Цыганова юлташ ертсе пыракан хăма çуракан цех уйрăмах лайăх ĕçлет. Ку цех çурçул планне июнĕн 28-мĕшне 105 процент тултарчĕ.

Комбинатра стахановецсен йышĕ кулленех ӳссе пырать. Каскалакан цехри станочница Кирбитова кулленхи нормăна 220 процент таран тултарать. Сборщиксенчен Бобровпа Кутузов юлташсем нормăна 190—200 процент, Кольцова 200—210 процент тултараççĕ. Станочница Белова юлташ çапла калать:

— Эпĕ июнь уйăхĕнчи ĕç нормине 160 процент тултартăм пулсан, июль уйăхĕнче 200 процент таран тултаратăп.

А. ПЕТРОВА.

ВИТАМИНЛĂ АПАТСЕМ ХАТĔРЛЕССИ

Выльăх-чĕрлĕхе тутă тытакан япаласемсĕр пуçне (белок, жиры, углевод) ытти минеральнăй çимĕçсем—витаминсем кирлĕ. Эпĕ уйрăмах витаминсем пирки чарăнса тăрасшăн. Витаминсем çитменнине пула выльăхсем тĕрлĕ чирпе чирлеме пултараççĕ. Çапла, «А» витамин çитмесен (витаминоз «А») çамрăк выльăхсем япăх ӳсеççĕ. Сысна çурисем ура ыратнипе (паралич) аптраççĕ тата вĕсен куçĕсем пăсăлма пуçлаççĕ. Витамин «Д» çитменнине пула çамрăк выльăхсен шăммисем çемçелсе каяççĕ, рахитпа аптраççĕ.

Витаминсем çитменнипе чăх-чĕпсем те аптраççĕ. Авитаминоз чирĕ хĕлле ытларах палăрать, мĕншĕн тесен хĕллехи апатсем çинче витаминсем сахал пулаççĕ. Иртнĕ хĕлле Вăрнар районĕнчи хăшпĕр колхозсенче çак чирпе чăх-чĕпсем аптрарĕç. Сăмахран, Ворошилов ячĕпе тăракан колхозра 20 чăх чирленĕччĕ. Çулла пулсан, хĕвелте çӳресе тата симĕс курăксем (вĕлтрен т. ыт. те) çисе тӳрленсе çитрĕç. Вара июнь уйăхĕнче çăмарта тума пуçларĕç. Эпĕ сăнанă тăрăх, витаминсем çитменнипе пуринчен ытла «Рот-айланд» ăратлă чăх-чĕпсем аптраççĕ. Витаминсем çитменнине пула тата чăх-чĕпсем хушшинче туберкулез чирĕ сарăлма пултарать. Чăх-чĕпсен çăмартисем пахалăхлă пулмаççĕ. Вăрнарти инкубаторпа чăх-чĕп станцийĕнче сăнанă тăрăх, хăшпĕр колхозсем леçсе паракан çăмартасенчен 25—30 процент ытларах кăна чĕпĕсем тухнă. Çав вăхăтрах совхозран илсе пынă çăмартасенчен чĕпĕсем 80 процент тухнă.

Витаминсем çителĕклĕ памасан çамрăк выльăхсем начар ӳсеççĕ. Çакна пула вĕсен продукцийĕ сахал пулать. Выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ӳстерес тесен, хĕлле те, çулла та витаминлă апатсем пулмалла. Выльăхсем çуллахи вăхăтра симĕс курăк çинче çӳресе хăйсене валли çак кирлĕ çимĕçе çителĕклех тупаççĕ. Анчах хĕллехи апатсенче вĕсем сахал пулаççĕ. Çавăнпа та кашни колхозăн хĕллене валли çуллахи вăхăтра витаминлă апатсем хатĕрлесе хăвармалла. Утă, йывăç çулçи, силос, вĕлтрен таврашĕсенче витаминсем ытларах пулаççĕ. Курăк таврашĕсене çамрăк чухне çулса типĕтни кирлĕ. Пушкинăри зоотехника лабораторийĕ тунă опыт курăка чечеке ларма пуçланă вăхăтра çулсан усă ытларах пулнине кăтартса панă. Çулса пăрахнă хыççăн утăна çумăрпа йĕпетсе вырттарма юрамасть, витаминсем, белок сахалланма пултараççĕ. Кунсăр пуçне утăна хăвăрт типĕтмелле. Пирĕн условире клевера е çаран утине çулнă хыççăн 10—12 сехетрен валсем е пĕчĕк купасем туса типĕтме юрать. Вăрман çĕрĕнче йывăçсем çине хурса типĕтмелле. Лупас айĕсенче тата ытти сулхăн вырăнсенче типĕтни (уя пек тума май пулсан) хĕвел ăшшинче вырттарса типĕтнинчен усăллăрах.

Типĕтнĕ утăна сыснасем тата чăх-чĕпсем валли арманта авăртса, утă çăнăхĕ туса типĕ çĕре пусарса хумалла. Кунта çумăр та, хĕвел те тивмелле мар.

Çамрăк пăрусемпе сыснасене тăрантарса усрамалли клевер, люцерна, вика таврашĕсене вĕсем чечеке ларнă вăхăтра çулса хатĕрлемелле.

Вăрманлă вырăнсенчи колхозсем йывăç çулçи хатĕрлеме пултараççĕ. Çăка, вĕрене çулçисенче витаминсем ытларах. Çлуçăсене июнь—июль уйăхĕсенче лупас айĕнче типĕтмелле. Кун хыççăн улăмпа витсе пусарса хумалла.

Вĕлтрен çинче витаминсем вика çинчи чухлех пулаççĕ. Çавăнпа та вĕлтрене вăтăлса кайиччен çулса, утă типĕтнĕ пек типĕтмелле.

Вăрман таврашĕнчи колхозсен çакна манма юрамасть: вăрман çаранĕсенчи утăра витамин пуринчен те ытларах пулать, мĕншĕн тесен, вăрманти утă çулçăллăрах пулать. Çавăнпа та вăрмансенчи утăна тĕплĕн çулса кĕмелле. Çав вăхăтрах наркăмăшлă курăксене (кикен, ландыш, лютик т. ыт. те) суйласа хăварас пулать.

Çамрăк курăкран (хĕвелçавăрнăш т. ыт. те) тăвакан силос сĕтеклĕ пулать. Çакна пирĕн колхозсен манма юрамасть. Наукăпа тĕпчев институчĕ сăнанă тăрăх, витаминсем курăк çинче майпа июнь уйăхĕсенче ытларах пулаççĕ. Çавăнпа та утă çуласси те, силос хывасси те çак уйăхсенче пуçланмалла.

Эпир выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ӳстерсе пыма тăрăшатпăр. Çавăнпа та ĕнтĕ витаминлă апатсем кирлĕ чухлĕ хатĕрлемелле.

Зоотехник В. ГРИШИН.

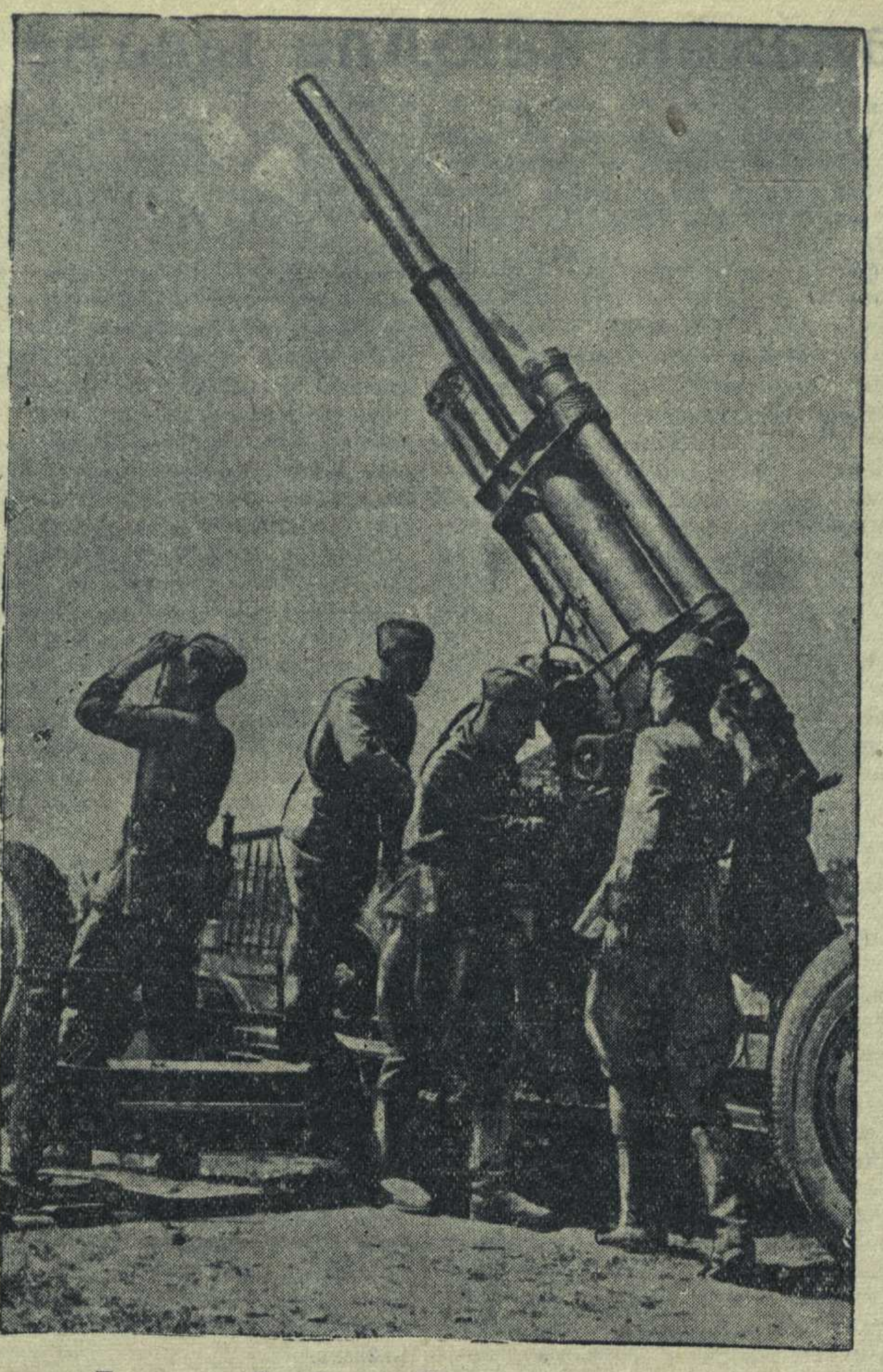

Приволжски Çар Округĕн Н-ски чаçĕнчи зенитчиксем.
Н. Фиников фото-ӳкерчĕкĕ, (ТАСС).

Пусмăр, вăрă-хурахла çарату

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлĕн 11-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Белоруссин Германи войскисем йышăнса илнĕ хĕвеланăç облаçĕсенчи хуласемпе ялсенчен кашни кунах унти мирлĕ халăха хирĕç тискер террор пуçласа яни çинчен, мирлĕ çынсенчен ирсĕррĕн мăшкăлласа кулни çинчен калакан хыпарсем килеççĕ.

Халăхăн чылаях пысăк пайне фашистсем шалалла, концентрациллĕ лагерьсене, укрепленисем тунă çĕре хăваласа каяççĕ. Вăрçăра тыткăна лекнĕ, чĕрĕ юлнă красноармеецсемпе аманнă красноармеецсене нимĕçсем хăйсен чурисем пек тыткалаççĕ. Вăрçăра тыткăна лекнисенчен тискеррĕн мăшкăлаççĕ.

Тыткăна лекнĕ нимĕç Карл Н. çапла каласа парать: вĕсен ротин командирĕ старший лейтенант Шмидт салтаксене пĕр хут çеç мар çапла каланă: Россия нимĕç колонийĕ пулса тăма тивĕçлĕ, тенĕ. «Çавăнпа та, — тенĕ Шмидт, — эпир мĕн хушнине пĕр сăмахсăр тăвакан вырăссем кăна кирлĕ пире».

Туртса илнĕ хуласенче фашистсем опытлă вăрă-хурахсем пек хăтланаççĕ. Вĕсем алла мĕн лекет, çавна йăлтах çаратаççĕ.

Фашистсем хаяр террор сарса янă пулсан та, тăшман йышăннă районсенче партизанла движени кашни кун вăйланса пырать. Партизансем телеграфпа телефон çыхăнăвне пăсаççĕ, складсене, вăрмансене вут чĕртсе çунтараççĕ, противникăн обозĕсемпе войскисем çине хĕçпăшалсенчен переççĕ. Çак кунсенче пĕр вилнĕ унтер-офицер çумĕнче çыру тупнă. Çав çырура акă мĕн каланă: «Тылра фронтринчен те начартарах, йывăç тĕмисем хыçĕнчен персе вĕлересрен яланах сыхланса çӳреме тивет».

„ССР Союзĕн санитари оборонине хатĕр пулар“

Германин тискер кайăкла урса кайнă фашистсен вăрă-хурахла ушкăнĕ пирĕн мире юратакан тăван çĕршыва вăрçă вутне сĕтĕрсе кĕчĕ. Халĕ пĕтĕм аслă совет халăхĕ асса кайнă фашистла тăшмана çĕмĕрсе тăкас ĕçре фронта пулăшу пама тăрăшать. Аслă çулпуç Сталин юлташ июлĕн 3-мĕшĕнче радио тăрăх чĕнсе каланине тивĕçлипе ответлесе, кашниех халĕ, — ватти те, çамрăкки те хăйсем вырăнĕсенче стахановла ĕçлеççĕ. Кашниех пĕр ĕмĕт—фашистла вăрă-хурахсене тивĕçлĕ отпор парасси. Çакăн пекех тата тыла юлнă кашни рабочи, колхозник, интеллигент сывлăшран килсе тапăнассинчен сыхланма вĕренес ĕмĕтсемпе çунса тăрать.

«Калама çук пысăк çарсем куçа-куçăн тĕл пулнă фронтра кăна мар боевой обстановка йĕркеленсе пырать. Кучухнехи çар техники вăйлăн аталанса ӳсни фронтри полосан халиччен пулнă кивĕ картинине улăштарчĕ. Вăрçă ĕçсен районĕсенчи вырăнсемшĕн кăна мар, тылра вырнаçса тăракан хуласемпе ялсемшĕн те тăшман самолечĕсем пырса тапăнас хăрушлăх тухса тăрать. Çавăнпа та фронтра кăна мар, тылра та яланах хатĕр тăрас пулать» («**Правда**»).

Халь, хăрушă та чее тăшманпа çапăçнă чух, кашни çитĕннĕ çын оборона ĕçне, предприятисене, учрежденисене, çуртсене сыхлас ĕçе хутшăнма тивĕçлĕ.

ССР Союзĕнчи Хĕрлĕ Хĕрес тата Хĕрлĕ Çурăйăх обществисем, СССР Конституцийĕн 126 статйипе килĕшӳллĕ тунăскерсем, Совет Союзĕнчи ĕççыннисен массăллă, ирĕклĕ, общеставăллă, санитарно-оборонăллă организацийĕсем пулса тăраççĕ. Хĕрлĕ Хĕрес тата Хĕрлĕ Çурăйăх обществисем хăйсен членĕсене совет патриотизмлĕ пулма, социализмлă тăван çĕршыва, совет влаçне тата большевиксен партине юратма, халăх тăшманĕсене курайми тата килĕштерейми пулма воспитани параççĕ.

«ССР Союзĕн санитарипе оборонине хатĕр пулар» ятлă кĕнеке Хĕрлĕ Хĕреспе Хĕрлĕ Çурăйăх обществисен ССР Союзĕн санитари оборонинчи задачисемпе тĕплĕн паллаштарать. Ку кĕнекене халь чăвашла куçарса кăларнă, вăл ГСО значокĕн пĕрремĕш ступеньри нормативне пама хатĕрленмелли питех те паха пособи пулса тăрать.

Кĕнекене ăнланмалла чĕлхепе куçарнă, текста май тĕрлĕрен ӳкерчĕксем те пур,—вĕсем пурĕ 73. Ăна кашни ĕççынни илсе вулама пултарать. Кĕнекен хакĕ 1 тенкĕ те 50 пус.

В. МАКСИМОВ.

Черепановецсен примерĕ тăрăх

Чăваш Каркаларĕнче (Елчĕк районĕ) иртнĕ çулсенче пуçламăш шкул анчах пулнă. 5—7-мĕш классене ачасем 6—7 километртра ларакан Таябари вăтам шкула çӳренĕ. Иртнĕ çулта тулли мар вăтам шкул ĕçлеме пуçларĕ.

Колхозниксем черепановецсен примерĕ тăрăх шкул строительствине пулăшу пама йышăннă. Ялсоветне кĕрекен колхозсем строительство валли 30 кубла метр йывăç турттарса панă. Çакăнпа пĕрлех шкул валли илнĕ хатĕр çуртсене куçарма ĕç вăйĕ парса пулăшнă.

Çĕнĕ вĕренӳ çулĕ пуçланиччен шкул çурчĕсене туса çитерме тăрăшаççĕ.

С. АНИСИМОВ.

Вкладчиксен йышĕ ӳссех пырать

Шупашкарта иртнĕ эрне хушшинче ĕççыннисем хăйсен ытлашши укçисене перекет кассисене питĕ нумай пырса хывнă.

П. М. хушаматлă çын перекет кассине икĕ пин тенкĕ хывнă. Вăл хăйĕн ытлашши укçине перекет кассине хывса çапла каланă:

— Манăн çак 2 пин тенкĕ укçа оборота кайса Гитлерăн урнă йыттисене çĕмĕрсе тăкма пулăштăр.

Çавăн пекех И. В. хушаматлă хĕрарăм та 1.500 тенкĕ хывнă.

Хăйсен ытлашши укçисене перекет кассисене хуракансен йышĕ кашни кунах ӳссе пырать.

М. Н.

ЭПИР ÇЫХĂ!

(Физкультурниксен юрри)

1. Эпир сыхă, эпир çирĕп,
Шăмшак сывлăхлă, паттăрлăх ăшра:
Эпир ӳсиĕ, эпир пиçиĕ
Ĕç çинче те уçă сывлăшра.
Физкультура çарĕ,
Йышлăлан эс,
Хурçăлан эс!
Эпир паттăррăн
Утмалла малалла.
Атьăр!
Утăр, атьăр, малалла!
2. Эпир сыхă, эпир çирĕп —
Тăван çĕршывшăн хатĕр çапăçма
Кар тăратпăр та тухатпăр
Тĕп тăватпăр урнă тăшмана.
Физкультурник, халĕ
Тыт винтовка!
Ил граната!
Эпир Гитлера
Лапчăтса хумалла.
Атьăр!
Атьăр, вирлĕн, малалла!
3. Фашистланнă мул йыттийĕ
Юн ĕмет вăл, урсах шăл хăйрать
Кар тăратпăр сыхлăх ĕçшĕн
Эпир хатĕр!
Эй, физкульт! урра! урра!
Физкультурник, эсĕ
Пул зенитчик!
Пул эс снайпер!
Пирĕн тĕллев пĕр:
Фашиста — Гитлера
Вирлĕн
Атьăр, çапса аркатар!
4. Çапăçмашкăн эпир хатĕр
Шыв çинче, çĕрте те, сывлăшра.
Лапчăтатпăр, тĕп тăватпăр
Çĕлене—çав сăхă Гитлера
Физкультурник, эсĕ
Пул ак летчик,
Пулеметчик...
Ил прицел, тĕлле,
Фашиста — Гитлера,
Атьăр!
Атьăр, çапса аркатар.

Н. ВАСЯНКА.

Санитарнăй оборона ĕçĕнче малта пыракансем

Шупашкарти ликеро-водочнăй завод çумĕнчи Хĕрлĕ Хĕрес обществин пуçламăш организацин председателĕ И. Ванюкова юлташ хулара лайăх общественницăсенчен пĕри шутланать. Заводра ĕçлекен рабочисемпе работницăсене вăл пурне те пекех Хĕрлĕ Хĕрес обществине явăçтарнă.

Заводра 4 санитарнăй пост организациленĕ. Вĕсем цехсенче кашни кунах дежурство тăраççĕ. Малтанхи пулăшу пама аптечкăсем хатĕрленĕ.

5-мĕш номерлĕ вăтам шкул çумĕнчи Хĕрлĕ Хĕрес обществин пуçламăш организацин председателĕ Туймедова юлташ шкулти учительсемпе вĕренекенсене пурне те РОКК членне явăçтарнă. Член укçине пухас плана яланах ирттерсе тултарать.

Поликлиника çумĕнчи РОКК пуçламăш организацин председателĕ Осанова юлташ санитарнăй оборона ĕçне аван йĕркеленĕшĕн санитарнăй оборона ĕçĕнчи отличниксен грамотине илме тивĕçлĕ пулчĕ. Осанова юлташ РОКК членне 81 çынна явăçтарнă. Член укçине пухас плана çултан çулах тултарса пырать.

Мочалова юлташ санитарнăй оборона ĕçĕнче чылайранпа ĕçлет, уйрăмăнах вăл килхуçи хĕрарăмĕсем хушшинче ĕçлеме юратать. Кăçал вăл Калинински урамра пурăнакан килхуçи хĕрарăмĕсенчен 60 çынна РОКК членне явăçтарнă.

Çакăн пек активлă ĕçлекен юлташсем Шупашкар хулинче татах та нумай. Вĕсем пурте санитарнăй оборона ĕçĕнче тăрăшса ĕçлеççĕ, ĕççыннисене сывлăшран килсе тапăнасинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланма вĕрентеççĕ.

М. ВДОВИНА,

РОКК Чăваш Обкомĕн инструкторĕ.

Спекулянтсене ответ тыттараççĕ

Пĕтĕм совет халăхĕ хăйĕн тăван çĕршывне тăшманран сыхласа хăварас, фашизма çĕмĕрсе тăкас тĕлĕшпе пикенсе, чĕререн парăнса ĕçленĕ вăхăтрах уйрăм граждăнсем, спекуляци тăвас шутпа, темиçешер пăт тăвар, çĕрулми тата ытти продуктсем илсе хунă.

Юлашки кунсенче Шупашкар хулинчи милици уйрăмĕ çавăн пек «запаслă» çынсене чылайăшне тытнă. Кăчак ялĕнчи (Шупашкар р.) М. Чумранова Шупашкара килсе 5 пăт, А. Викторова 3 пăт тăвар илнĕ. Пятино ялĕнчи (Шупашкар р.) А. Гаврилов, И. Захаров тата П. Сидорова 3—5-шер пăт тăвар илсе хунă пулнă.

Куславкка районĕнчи Гришкино ялĕнчи Т. Федоров, Мартыново ялĕнчи Е. Семенова тата Катерки ялĕнчи П. Федорова Шупашкара килсе виççĕн пĕрле пурĕ 30 пăта яхăн çĕрулми илсе хатĕрленĕ. Милици работникĕсем вĕсене тытнă.

Çак çынсенчен тăвара тата çĕрулмине туртса илсе магазинсене панă. Çыннисене уголовнăй йĕркепе çирĕп ответ тыттарма суда панă.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе промышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 3144. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ Ь 345, ф. 6 э8 84 п. л.